

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2013 m. birželio 14 d. *

„Pamario aidui“ – 20 metų

Gegužės 29-osios vakarą į Šilutės kultūros ir pramogų centrą rinkosi žmonės pasidžiaugti gražiais, jaunais, nes tik toks ir yra dainuojantis žmogus, linksmais žmonėmis. Žmonėmis, kurie jau dvidešimt metų dainą atveda iki mūsų, klausančiu, širdžiu. Dainą ne bet kokią – dainą išgyventą, jaudinančią, dainą iš sirdies dainuojamą, dainą tarsi medži plačiasakį, šaknimis įaugančią į sielą.

Gausių aplodismentų nusipelnė žmonės, vedantys LPKTS Šilutės filialo chorą „Pamario aidas“ per gyvenimą dainos keliu ir į menines aukštumas. Nuoširdžiai padėkota ilgametė draugystė su daugeliu Lietuvos chorų:

kit į Tėvynę“. Choras nuo 1995 metų – kasmetinių Laisvės kovų dalyvių sąskrydžiu „Su Lietuva širdy“ dalyvis. Dažnai koncertuoja Šilutės rajono seniūnijose ir koncertinių kelionių po visą Lietuvą metu. Todėl būtent už Šilutės vardo garsinimą Lietuvoje, 2010 metais chorui suteiktas garbingiausias „Sidabrinės nendrės“ laureato vardas.

„Pamario aidas“ kolektyvą sieja ilgametė draugystė su

Klaipėdos tremtiniių chorū „Atminties gaida“, jurbarkiečiais ir chorū „Versmė“, draugaujama ir su Kretingos tremtiniių chorū „Atminties versmė“, ir su Klaipėdos miesto kultūros centro chorū „Alna“. Neseniai savo dainomis džiugino šilutiškių draugai iš Telšių – Telšių rajono savivaldybės kultūros centro politinių kalinių ir tremtiniių choras „Tremties aidai“ ir jų vadovė Milda Ulkštinaitė.

(keliamas į 5 psl.)

Lietuvos politinių kalinių ir tremtiniių sąjungos Šilutės filialo choras „Pamario aidas“ jubilejiname renginyje kelias dainas atliko kartu su Šilutės Pamario pagrindinės mokyklos moksleiviais

Tatjanos Balvočienės nuot.

LPKTS tarybos naras, Klaipėdos regiono koordinatorius Jurgis Mykolas Endziulaitis choro vadovams Vytautui Jovaišai, Nijolei Sniečkuvienei ir choro seniūnei Vacloviui Šariokienei įteikė LPKTS žymenį „Už nuopelnus Lietuvai“

Kauno tremties ir rezistencijos muziejus šventė 20-metį

Birželio 4 dieną nenustoję varstyti Kauno miesto muziejaus Tremties ir rezistencijos ekspozicijos durys – muziejus šventė 20 metų sukaktį. Ta proga visi norintys turėjo galimybę aplankytį ekspoziciją nemokamai (buviusiems tremtiniams, Laisvės kovų dalyviams lankymas nemokamas visą laiką).

LPKTS iniciatyva įkurtas muziejus pirmąsyk savo duris atvėrė lygiai prieš du dešimtmecius – 1993 metų birželio 4 dieną. Nuo 2006 metų jis veikia kaip vienas iš Kauno savivaldybės isteigto Kauno miesto muziejaus padalinį.

Nors ekspozicijoje šiuo metu dirba tik du darbuoto-

Kauno rezistencijos ir tremties muziejaus atidarymas. 1993 m.

jai – beveik nuo įkūrimo pradžios dirbanti Violeta Jakūčiūnaitė ir Rokas Sinkevičius (šiuo metu VDU baigęs magistro studijas), tačiau

darbu jiems netruksta. Pagrindinės veiklos kryptys dvi – darbas su archyvais ir lankytoju aptarnavimas.

(keliamas į 5 psl.)

Norilsko sukilimo 60 metų paminėjimas

Gegužės 24 dieną paminėti 60-ąsias Norilsko kalinių sukilimo metines Parlamento galeriją užpildė buvę politinių kalinių, tremtiniai. Šiam forumė dalyvavo ir tuo metu Norilsko kalėjė politinių kalinių. Varėnai atstovavo Vytautas Kazulionis, sukilime galėjo dalyvauti iki 3 tūkstančių lietuvių.

60-osios Norilsko politinių kalinių sukilimo metinės paminėtos Parlamento galerijoje

Susirinkimas pradėtas Norilsko kalinių himnu. Sveikinimo žodži susirinkusiesiems taré Seimo narys, pabrėždamas, kad Norilsko sukilimas buvo aukščiausio laipsnio nesmurtinis pasipriešinimas režimui.

Krasnojarsko šiaurėje, Norilsko mieste ir jo apylinkėse 1948–1954 metais veikės Gorlago lageris priklausė Norilsko lagerių grupei. Čia kalinių rankomis pastatyta daugelis svarbių objektų, tarp jų ir nikelio gamyklos. 1953 metų vasaros išvykiai Gorlage į istoriją įėjo Norilsko sukilimo įvardijimu. Pranešimo autorius paminėjo, kad sukilime dalyvavo apie 30 tūkstančių kalinių. Apie įkalinimo sąlygas, sukilimo pradžią pasakojo Bronius Zlatkus. 1953 metų pavasarį Norilsko lagerių grupėje buvo 35 lagerių skyriai, 14 pataisos darbo lagerių punktų, tarp jų ir Gorlago lageris, turėjęs 6 skyrius. Nuo pat šio lagerio įkūrimo pradžios čia kalinti tik politinių kalinių, kurių didžiąją dalį sudarė tautinio pasipriešinimo dalyviai iš Pabaltilio valstybių, Vakarų Ukrainos, Vakarų Baltarusijos, Lenkijos, Čekoslovakijos, Vengrijos, Vokietijos ir kitų šalių, tarp jų – apie 2 tūkstančiai lietuvių.

Seimo narys Arvydas Anušauskas papildė kalbėjusį Bronių Zlatkų. 1941 metais daug lietuvių kareivių ir kari-

Norilsko sukilimas prasidėjo 1953 metų gegužės 26 dieną, kai Gorlago 5-ajame skyriuje sargybos viršininkas Djakovas gyvenamojoje kalinių zonoje iš automato apšaudė prie barako stovėjusius kalinius. Penki nuteistių buvo nušauti, septyni – sužeisti. Protestuojant prieš šią savivalę, ant statybinių kranų buvo iškeltos juodos vėliavos. Nuo gegužės 27-osios iki birželio 4-osios sukilimas buvo apėmęs visus Gorlago skyrius.

Sukilimui vadovauti išrinktas įvairių tautybių kalinių atstovų komitetas. Lietuviamas atstovavo 6 nariai: Julius Aleknavičius, Česlovas Kavaliauskas, Juozas Kazlauskas, Irena Martinkutė, Algimantas Ruzgys, Vaclovas Zubkevičius. Kalinių reikalavosuvelninti režimą, numinti grotas nuo barakų langų ir numerius nuo kalinių drabužių, sutrumpinti darbo dieną iki aštuonių valandų, peržiūrėti bylas, neriboti susirašinėjimo, leisti pasimatytis su artimaisiais ir kita. Sukilėliai iš visų lagerio skyrių išvarė sargybinius, prižiūrėtojus, tarnaautojus, įvedė savivalda.

Sukilimas sukėlė ant kojų visą Sovietų Sąjungos valdžią ir generolus. 1953 metų birželio 8 dieną į Gorlą vesti derybų su kaliniiais atvyko komisija iš Maskvos ir Norilsko.

(keliamas į 9 psl.)

Lietuva Prezidentės akimis

Birželio 11 dieną Seime Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė savo metiniame pranešime apžvelgė pastaruosius mūsų valstybės raidos metus, išvardino nudirbtus darbus ir iškovočius pasiekimus, nurodė daromas klaidas, apibréžė ateityje reikalingų nudirbtį darbų barą. Tai jau ketvirtasis, priešpaskutinis kadenciją bebaigiančios Prezidentės metinis pranešimas, kurį daryti ją įpareigoja LR Konstitucija.

Jei iš pat pradžių D.Grybauskaitė nesukubėjo skaityti metinių pranešimų ir jie buvo gana lakoniški, kartais tiesmukai grūmojantys „blogiečiams“, tai šiu metų pranešimas išsamiai apžvelgia Lietuvos realias jvairiai kampais ir rakursais. Šiuo pranešimu Prezidentė akivaizdžiai stengiasi suvienyti tautą ir piliečius bendriems siekiams ir darbams, negaili išvardinti lietuvių iškovotus pasiekimus ir pasidžiaugti jais. Kaip ir dera vienintelei ir nepakartojamai D.Grybauskaitė, ji taikliai nurodo apsileidėliams ir tingeniam, kur ir kaip jiems reikią pasitempti, užsimena tai, kas ją, kaip šalies vadovę, jaudina, išsako kritikos politikams, teisėjams, gydytojams ir kitiems.

Vos ne pirmuoju savo sakiniu ji atidavė pagarbą tik ką atšvestam Sajūdžio 25-mečiui: „Mieli Lietuvos žmonės, gerbiami Seimo nariai, svečiai, dar visai neseniai, tik prieš dvidešimt penkerius metus, iš pogrindžio išlaisviname Vytį, Gedimino stulpus, Trispalvę ir „Tautišką giesmę“, o lietuvių kalbą įteisinekme kaip valstybinę. Atgavome savo valstybės simbolius ir, kaip sakoma, per vieną naktį iš liaudies tapome tauta. Lietuvos Sajūdžio išbūdintas tautos apsisprendimas patiemis kurti savo valstybę ir daugiau niekada neleisti Lietuvoje tvarkytis svečių šiandien mums leidžia džiaugtis laisve ir tuo, ką sugebėjo pasiekti mūsų dar labai jauna valstybė“.

Prezidentės „amžinas“ oponentas, buvęs patarėjas, o dabar Seimo narys Linas Balsys dėl šios ižangos puolė žiniasklaidai kritikuoti Prezidentę esą dėl per didelio „patriotizmo“ jos kalboje, kuri lyginama su V.Putino patriotine ar šovinistine retorika, naudojama tada, kai neturima ką pasakyti, norima tik valdyti žmones. Toks L.Balsio mūsų Prezidentės sulyginimas su V.Putinu yra visiškai niekinis. Mat L.Balsys kaip tik tą minutę, kai lygino D.Grybaus-

kaitės patriotizmo retoriką su V.Putino, patogiai pamiršo, kad šiomet šventėme Sajūdžio 25-mečį. O kai jam tikriausiai tai buvo priminta ir jo Lietuvos bei Rusijos palyginimas tapo niekinis, tada jis viešai priminė, kad Sajūdžio metu buvo ir tokiai, kurie laisvės laukė dėstydamai partinėje mokykloje. Juk kaip čia praleisi tokią gerą progą mūsų Prezidentei neikandus, mat per daug uolai Lietuvai dirba, per gerai jos interesus atstovauja...

Viešai oponuojant šiam atsibodusiam ir nuvalkiotam kaltinimui, metamam D.Grybauskaitė, Seimo nariu Linui Balsiui reikėtų pasakyti, kad D.Grybauskaitė partinėje mokykloje dėstė sovietmečiu. O štai Seimo narys Linas Balsys pirmiausiai tegul pasiaskina žmonėms, kodėl jo šiandien Lietuvoje vykdoma antiagitacija prieš energetinius projektus taip sutampa su Rusijos interesais, o tada viešai kalba apie mūsų Prezidentę Dalią Grybauskaitę.

Skaitydama pranešimą D.Grybauskaitė visus kvietė atviro pokalbio apie Lietuvos vietą pasaulyje ir padėtį mūsų šalyje.

Apžvelgdama padėtį šalyje ji tvirtino, kad Lietuva labai pasikeitė ir sustiprėjo. Žmonės jau pajuto, ką reiškia gyventi kitaip, būti europiečiais, spręsti patiemis. „Šiomet Lietuvos vardas ne kartą skambėjo tarp Europos geriausiu – ekonomikos, sporto, inovacijų, investicijų ir kitose srityse. Europa ir pasaulis įvertino mūsų žmonių pastangas“, – sakė Prezidentė.

Savo pranešime ji visą skyrių paskyrė darbams, kurie „mažutę Lietuvą pavertė neeilinių gebėjimų šalimi“. Tačiau pabrėžė ir pavoju, kurie mūsų Lietuvos šeimininkų, laukia, geopolitiniam proce-

sams smarkiai keičiant pasauly: „Bandymai mus sumenkinti, sustabdyti, suklaudinti, papirkti, padaryti priklausomus, nuspręsti už mus – nesibaigs. Dėl geografinės padėties ir dydžio buvome ir esame Rytų ir Vakarų interesų zonoje, todėl už galimybę patiemis kurti savo valstybę turime kovoti nuolat. [...] Turime nepasiduoti įtakoms, neparsiduoti, išlikti laisvi, kritinėse situacijose rasti būtinus sprendimus, pasipriehinti ir ginti savo valstybės interesus.

Turime būti stiprūs viduje, kad galėtume atsilaikyti prieš išorės grėsmes, kurios vis modernėja.“ Šis gana abstraktus perspėjimas dėl tikėtinų grėsių

nių šaltinių įvairove; prisijungėme prie didžiausios Europoje elektros biržos „Nord Pool Spot“, pradėjo veikti biokuro birža, jau statomas „Nord Balt“ ir „LitPollink“ elektros jungtys, dujų tiekimas atskiriamas nuo perdavimo, vykdoma radikalai duju sektorius reforma, užbaigtas Elektrėnų devintasis blokas, pereiname prie didesnio vietinio kuro panaudojimo. Reikia atsilaikyti dar bent dvejus metus. Galėsime atkvėpti lengviau, kai 2015-aisiais jungtys su Švedija bus baigtos ir pasistatysime suskystintų duju terminalą Klaipėdoje.

Tai nėra paprasta. Kol mes nesutardami ir neapsispręsdami blaškomės, kurdami jau septintą Nacionalinę energetikos strategiją, už mus sprendžia slapti „Rosatom“ vizitai, paslaptini „Gazprom“ memorandumai ir pseudožaliųjų kuriamai filmukai“, – sakė D.Grybauskaitė.

Ji taip pat nurodė vieną opaicių ir svarbiausių mūsų demokratijos trukdžių ir valstybingumo nei nepriklausomybės kenkimo atvejų: tai atvira, negailestinga, bukinanti ir mulkinanti informacinių manipuliacijų žmonėmis.

„Valstybės institucijos savo veiklos viešinimui kasmet išleidžia apie 60–70 milionų litų. Tačiau gauti objektyvią ir suprantamą informaciją šiandien žmogui tampa tikru iššūkiu. Patikimų faktų stoka ir kladinančių pranešimų gausa, interesų grupių pinigų iškreipiamos žinios atima iš mūsų žmonių teisė rinktis ir spręsti patiemis. Farsu paverčia net tautos referendumą.

Požiūris į informacijos kokybę ir informacinių saugumą turi keistis. Žmonės negali jaustis saugūs, nežinodami, kas vyksta valstybėje, kokie sprendimai ir kodėl pateikiami. Tik suprasdami tikruosis motyvus, jų reikšmę ir pasekmes, galime priimti Lietuvai geriausius, o ne kažkieno primestus sprendimus. Po 130 metų Lietuvos žiniasklaidai vėl tenka Jono Basanavičiaus „aušrininkų“ misija, o šalies mokytojams Meilės Lukšienės laikotarpio iššūkiai – ugdyti pilietišką, savarankiskai mąstantį, gimtąją kalbą, papročius ir Tėvynės istoriją gerbiantį žmogų. Suklaidinta ir suprievinta tauta lengviau manipuliuoti, nes ji nepastebi tylių grėsių“, – perspėjo D.Grybauskaitė, atkreipdama ypatingą dėmesį į tai, kad informaciniame kare Lietuva vis dažniau pralaimi.

(keliamas į 7 psl.)

Įvykiai, komentarai

Ar suvoks Lietuvos piliečiai įvardytas grėsmes?

Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento (VSD) 2012 metų veiklos ataskaita visuomenei dar tik pasirodė viešumoje, o kai kurios žiniasklaidos prie monės jau puolė savintis laurus – esą jos jau seniai kalbėjo apie ataskaitoje minimas grėsmes. Itartinas uolumas, žinant tų žiniasklaidos prie monių nuopelnus, kurie labai jau primena pasitarnavimą toms grėsmėms. Bet kalbame ne apie nesąžiningą žiniasklaidą – svarbiausia, kaip Lietuvos visuomenė suvoks tai, ką pranešę ataskaitoje Lietuvos VSD. Ar suvoks ir padarys išvadas? Pateikiame vieną labai svarbią šios ataskaitos dalį apie grėsmes Lietuvos Respublikos saugumui.

Iš užsienio kylančios grėsmės Lietuvos Respublikos saugumui ir valstybės interesams

Nepaisant narystės NATO ir Europos Sajungoje teikiamu saugumo garantijų, Lietuvayra sudėtingame regione, kuriame ne visos valstybės pakankamai gerbia ir puoseleja demokratines vertybes, žmogaus teises ir laisves, nenori pripažinti, kad kitos šalys turi teisę vykdyti savarankiską, jų interesus ir pasirinktas vertybes atitinkančią užsienio ir vidaus politiką. Lietuvai nedraugiškos valstybės siekia menkinti Lietuvos suverenumą, istoriją, valdžią, vykdamą užsienio ir vidaus politiką, bando trukdyti įgyvendinti svarbiausius energetinius projektus, galinčius užtikrinti alternatyvą apsirūpinimą elektros energija ir energijos ištekliais. Siekdamos savo tikslų užsienio valstybės naudoja tradicinės galių politikos instrumentus, energetinių ir ekonominės resursų kontrolę, siekia Lietuvos suformuoti įtakos grupes, galinčias paveikti Lietuvos politinių jėgų sprendimus. Prieš Lietuvą yra vykdoma aktyvi informacinė, ideologinė ir istorijos „perrašymo“ politika. Be užsienio šalių valdžios subjektų ir jų remiamų organizacijų, šiame procese dalyvauja ir saugumo bei žvalgybos tarnybos, vykdydamos aktyvią ir agresyvią žvalgybinę veiklą.

(keliamas į 3 psl.)

Įvykiai, komentarai

Ar suvoks Lietuvos piliečiai įvardytas grėsmes?

(atkelta iš 2 psl.)

Grėsmę Lietuvos nacionaliniam saugumui kelia ir užsienio šalių, ypač Rusijos Federacijos, bandymai paveikti Lietuvos vidaus procesus: kurstyti etninę ir politinę nesantaiką, mažinti tautinių bendrijų integraciją į Lietuvos visuomenę, skatinti nepasitikėjimą Lietuvos demokratine politine sisteme, remti tam tikras politines jėgas. Minėti veiksma vertintini kaip trečių šalių kišimas į Lietuvos vidaus politikos procesus.

Užsienio valstybių žvalgybos ir saugumo tarnybų keliamos grėsmės

Aktyviausiai ir agresyviausiai Lietuvoje ir užsienyje prieš Lietuvą veikia Rusijos Federacijos žvalgybos ir saugumo tarnybos. Naudodamos technines priemones ir kontaktus su žmonėmis jos siekia rinkti informaciją, megzti ryšius Lietuvos institucijose, tam tikrais atvejais mėgina paveikti Lietuvos valstybės institucijų ir įmonių sprendimus. Be to, Rusijos žvalgybos ir saugumo tarnybos prisideda ir prie Rusijos Federacijai palankios informacijos sklaidos, įtakos grupių formavimo, koordinavimo ir palaikymo.

Prieš Lietuvos interesus Rusijos žvalgybos ir saugumo tarnybos veikia iš Rusijos teritorijos, Rusijos teritorijoje ir Lietuvos Respublikoje. Rusijos Federacija Lietuvoje turi ilgalaikių politinės, ekonominės, energetinės ir informacinių įtakos tikslų, kuriuos įgyvendinti padeda šalies žvalgybos ir saugumo tarnybos. Vykdymas operacijas šios tarnybos siekia gauti išlapintą ir kitą jautrią informaciją apie Lietuvos vidaus ir užsienio politiką, ekonomiką, strateginius energetikos projektus, karines pajėgas, žvalgybos ir teisėsaugos tarnybas bei daryti įtaką politiniams, ekonominiams ir socialiniams procesams. Be tradiciinių metodų, prieš Lietuvą naudojama elektroninė žvalgyba, kibernetinis šnipinėjimas ir netradicinė priedanga. Atkreiptinas dėmesys, jog Rusijos žvalgybos ir saugumo tarnybos turi techninių galimybų telefoninius jas dominančius asmenų pokalbius kontroliuoti Lietuvos.

2012 metais Rusijos žvalgybos ir saugumo tarnybos ir toliau mėgino megzti kontaktus su valstybinių institucijų, politinių partijų, žiniasklaidos priemonių, mokslinių tyrimų centrų, aukštųjų te-

chnologijų kompanijų, tautinių mažumų organizacijų atstovais.

Kontaktai užmezgami ne tik informacijai rinkti, tačiau ir koordinuoti bei kontroliuoti Rusijos interesams atstovaujančių organizacijų bei asmenų veiklą. Ypatingas dėmesys buvo skirtas kai kurioms etninių pagrindu susiformuotoms Seimo rinkimuose dalyvavusioms politinėms partijoms, siekta palaikyti glaudžius santykius su kurių ES ir NATO priklausantį šalių ambasadų darbuotojais. VSD vertinimu, Rusijos žvalgybos ir saugumo tarnybos mėgino išnaudoti socialines, visuomenines įtampas šalies viduje, eskaluoti ir gilinti įvairių etninių grupių nesutarimus, skatinti bei palaikyti tų grupių nepasitenkinimą Lietuvos valdžia ir valstybe.

VSD vertinimu, prasidėjus Lietuvos pirmininkavimui ES Tarybai, itin sustiprės ir Rusijos žvalgybos ir saugumo tarnybų, vykdomosios valdžios institucijų dėmesys ES svarstomiems klausimams ir su jais dirbantiems asmenims. Taip pat prieš Lietuvos Respublikos interesus yra nukreipta dalis Baltarusijos ir kitų valstybių žvalgybos ir saugumo tarnybų veiklos. Vienos šalys siekia rinkti informaciją, kurią vėliau galėtų panaudoti priimdamas politinius ir ekonominius sprendimus. Kitos labiau domisi informacija, tiesiogiai susijusia su jomis.

Energetinis saugumas

Ypatą grėsmę Lietuvos energetiniam saugumui kelia šalies prilausomybė nuo vienintelio gamtinių duju tiekėjo – Rusijos Federacijos „Gazprom“ ir jo diktuojamų duju kainų bei tiekimo sąlygų. Nepaisant 2012 metais vydytos Lietuvos gamtinių duju sektoriaus reformos išsivystantį projekto turinčiu lemti esminės permainas šalies energetikoje, duju kainos bei atsargų (ne)kaupimo problemos išliko itin aktualios.

Gamtinių duju sektorius yra pažeidžiamiausia Lietuvos energetikos sritis, nes Lietuva išlieka techniškai ir ekonominiskai priklausoma nuo „Gazprom“. Užsienio valstybės, ypač Rusijos Federacija, skiria ypatą dėmesį Lietuvos vidaus vykdomiems strateginiams energetikos projektams. Tarp didžiausių susidomėjimą keliančių klausimų – ES trečiojo energetikos paketto nuostatų įgyvendinimas, suskystintu gamtinių duju terminalo statyba, Visagino AE

projekto perspektyvos. Tvirtinama, kad minėti projektais kelia grėsmę šių valstybių „energetiniam saugumui“, nors labiau tikėtina – jų interesams Baltijos regione. Akiavizdu, kad atominių jėgainių Kaliningrado srityje ir Baltarusijoje statyba, planuojamai duju infrastruktūros projektais Kaliningrado srityje, kurių ekonominis pagrįstumas ir projektų inicijavimo mechanizmas yra abejotinas, yra plėtojami norint paveikti Lietuvos vykdomų energetinių projektų įgyvendinimą. Atkreiptinas dėmesys, kad vykdymada energetikos politiką Rusija laikosi dvišalių santykų taktikos ir siekia išvengti daugiašalių derybų, ypač ES lygmeniu. Taip siekiama supriehinti ES nares ir neleisti susiformuoti bendrai ES pozicijai.

Manipuliuodama energetinių išteklių kainomis ir derybiniais paketais, Rusija siekia kuo ilgiau išlaikyti Lietuvą ir kitas šalis energetinėje prilausomybėje nuo jos išgaunamų energijos išteklių tiekimo. Tikėtina, kad artimiausiu metu Rusija siektoliai trukdyti rastis alternatyviems energijos išteklių tiekėjams.

Kibernetinis saugumas

Kibernetinės atakos, kai siekiama pagrobti išlapintą informaciją ar asmens duomenis, sutrikdyti informacinių sistemų veiklą, yra sparčiai auganti grėsmė Lietuvos nacionaliniam saugumui. Svarbiausiai kibernetinio šnipinėjimo objektai gali būti su NATO ir Europos Sajungos susijusi informacija, Lietuvos valstybinio ir privataus sektoriaus duomenys. Kibernetinės atakos gali būti vykdomos prieš Lietuvos informacines sistemas, elektroninėje erdvėje teikiamas viešas paslaugas ir kitas interneto funkcijas, siekiant sutrikdyti jų veiklą. VSD kartu su Antruoju operatyvinių tarnybų departamento prie KAM identifikavo Lietuvos valstybės institucijų, verslo kompanijų ir privačių asmenų kompiuteriuose išplitusį užsienio valstybėje sukurtą kompiuterinių virusų, skirtą šnipinėti.

Jis plinta per vartotojų naudojamas išorines duomenų laikmenas (USB atmintines, kompaktines plokšteles ir kita, taigi jos taikiniu galiapti kompiuteris net ir be interneto prieigos) ir elektroniniu paštu. Virusas iš užkrėsto kompiuterio siunčia ten esančius duomenis ir naudojamus slaptažodžius šnipinė-

jimo programos valdytojui ir leidžia jam nuotoliniu būdu stebeti ir valdyti užkrėstą kompiuterį.

Ekstremizmas ir terorizmas

Lietuvoje veikiančios kraštutinės politinės ideologijos propaguojančios organizacijos ir grupės yra negausios ir neįtakingos, tačiau jų organizuojamos viešos akcijos ir kontraversiška retorika dažnai sulaukia daug Lietuvos bei užsienio žiniasklaidos dėmesio. Kraštutinių dešiniųjų veikla naudojasi užsienio valstybių remiamos bei koordinuojamos visuomeninės organizacijos ir žiniasklaidos priemonės, siekdamos bloginti Lietuvos Respublikos, kaip demokratinės valstybės, įvaizdį. Šių organizacijų ir žiniasklaidos atstovai reguliarai skleidžia klaidingą informaciją apie dešiniojo ekstremizmo populiarėjimą visuomenėje, o valdžios pareigūnus kaltina tokios ideologijos palaikymu. Tokie veiksmai yra prieš Baltijos valstybes nukreipti informacinių ir ideo loginių kampanijų dalis. 2012 metais Lietuvos kraštutinių politinių ideologijų šalininkai, siekdami populiarinti savo idėjas, itin dažnai akcentavo sunkią valstybės ūkio padėtį. Dėl to buvo kaltinama politinė santvarka, ekonominis modelis ir vykdoma socialinė politika. Kai kuriose kitose Europos valstybėse tokios propagandos kampanijos buvo sėkmingos ir padidino kraštutinių politinių ideologijų populiarumą. Lietuvos taip nevyko ir per 2012 metais vykusius Lietuvos Respublikos Seimo rinkimus kraštutinių politinių ideologijų šalininkai nelaimėjo nė vieno mandato. VSD vertinimu, pastaraisiais metais Europoje stiprėjo kraštutinių kairiųjų ir dešiniųjų ideologijų šalininkų priešprieša. Panašios tendencijos 2012 metais buvo pastebimos ir Lietuvos, tačiau jos nepasireiškė smurto atveju augimui. Politiskai motyvuoto smurto lygis, paliginti su kitomis Rytų Europos valstybėmis, išliko žemas. Politinio ekstremizmo šalininkų sukeltų masinių neramumų Lietuvoje užfiksuoja nebuvo.

Tarptautinio terorizmo grėsmę Lietuvai 2012 metais buvo ir išlieka maža, netiesioginė. Tačiau egzistuoja „vienišo vilko“ taktiką pasirinkusių asmenų keliamas pavojus, kai ekstremistinės ideologijos paveikti asmenys planuoja ir vykdo teroristinius išpuolius

savarankiškai. Dažniausiai tokie asmenys yra nežinomi teisėsaugai, jie nepalaiko ryšių su tarptautinėmis teroristinėmis organizacijomis ar ekstremistų grupuotėmis, todėl užkirsti kelią jų veiklai yra itin sunku. Atkreiptinas dėmesys ir į pavienius asmenis, įmones bei nevyriausybines, religines organizacijas, galinčias tekti logistinę, finansinę ir kitokią paramą teroristinėms grupuotėms. Neatmestina, jog daži tokii įmonių ir organizacijų gali steigtis ir jų veikla koordinuoti radikalias religijų formas ir jų plėtrą palaikančios valstybės. VSD stebi radikalias religijos formas propaguojančias tarpautines organizacijas, ieškančias galimybų plėsti savo veiklą Lietuvoje. Šių organizacijų atstovai daug dėmesio skiria Lietuvos piliečiams konvertitams, taip pat daro poveikį nekrikščioniškoms religinėms bendruomenėms, stengiamasi įtraukti ju narius į mokymus trečiosiose šalyse. Neatmestina tikimybė, kad prisdengiant kultūrine, religine ar edukacine veikla atrinkti asmenys gali būti radikalizuojami ir vėliau nukreipiiami vykdyti teroristinius išpuolius Lietuvos ar kitose šalyse.“

* * *

Gaila, žinoma, kad speciliarios tarnybos negali atskleisti konkrečių faktų nerizikuodamas informacijos šaltinius, bet ir po apibendrintai pateiktais teiginiais ir išvadomis nesunku atpažinti ne vieną pastaraisiais metais mūsų visuomenėje daug gincų ir jaudilio sukėlusį įvyki. Tai pedofilijos skandalas, „žaliųjų“ puolimas prieš Lietuvos energetinį išssivadavimą nuo Rusijos diktato, „juodųjų“ Darbo partijos pinigų byla, Lietuvos lenkų rinkimų akcijos vykdoma kiršinimo politika, Paleckio „frontininkų“ maršai, neatsakingos tautinių žmonių provokacijos, prieš porą savaičių įvykdytos kibernetinės atakos prieš savivaldybių tinklapius ir t.t. „Qui prodest?“ (kam naudinga?), klausavo senovės romėnai. Lietuvos atveju akivaizdu, kas turėjo naudos iš šių ekscesų, apie kuriuos ir kalba VSD ataskaita. Tiesa, nenustebkime, jei netrukus pasipils kritikos srautas – neva Lietuvos visuomenė nepasiskiri VSD, ataskaita nieko konkretaus neįrodo ir t.t. Vagies kepurė dega – čia mūsų tautos išmintis.

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Sandra Kalnietė: dėl savo šalių istorinio atminimo jamžinimo dar daug turime nuveikti

Minint 1948 metų didžiujį trėmimą į Sibirą 65-iasias metines ir Norilsko sukilimo 60-ąja sukaktį, Europos Parlamento narė Radvilė MORKŪNAITĖ-MIKULÉNIENĖ pakvietė savo kolegę Sandrą KALNIEČĘ atviram pokalbiui apie Baltijos šalių istorinę patirtį bei vis dar skirtingą Rytų ir Vakarų Europos poziciją į 20 amžiaus Europos istoriją bei jos įtaką šiandienai. S. Kalnietė - Latvijos politikė ir diplomatičiė, buvusi Europos Komisijos komisarė, Europos Parlamente savo šaliai atstovaujanti nuo 2009 metų, Europos Parlamente veikiančios Europos istorijų sutaikymo grupės pirmininkė. Pateikiame šio pokalbio sutrumpintą versiją.

- Gerbiamą Sandra, širdingai dėkoju už galimybę pasikalbėti apie tai, kas mus sieja. Baltijos šalis vienija bendra istorija, tuo tarpu kolegos iš Vakarų Europos turi kitokią istorinę patirtį. Šiuo metu minime masinių deportacijų metines, 65-iasias 1948 metų trėmimų metines ir Norilsko lagerių sukilimo Sibire 60-iasias metines. Kaip Jūs, turėdama didelę diplomatinę patirtį kaip ambasadorė ir politikė, matote šitos istorijos išmanymą Europoje tarp Rytų ir Vakarų europiečių - galbūt negražu skirstyti - bet kokį įspūdį susidarėte per visą savo karjerą?

– Labai norėčiau, kad nebūtų to skirtumo su šalimis, kurios buvo kitapus „geležinės uždangos“. Bet jis vis dar yra. Ir tokie žmonės kaip Jūs ir aš, ir daug kitų, kilusių iš teritorijos, kurioje dominavo Sovietų Sąjunga, padarėme daug, kad skleistume informaciją apie tai, kokios buvo komunistinės represijos tikrovėje. Bėda, kad daugumai europiečių tai atrodo kaip labai labai tolima praeitis. Todėl jiems nepavyksta susieti savęs su įvykiais po Antrojo pasaulinio karo, nes visus tuos metus jie kūrė absolūčiai naują pasaulį - Europos Sąjungą. Mes išstojojome į ES iššokdami į paskutinį traukinį, išvykusio iš stoties prieš 50 metų, vagoną. Nepaisant to, aš niekada nepasiduodau, net jei kartais jaučiuosi kaip maža skruzdėlytė, bandanti atnešti žinių, pakoreguoti, paaiškinti. Net ir savo knygą „Su šokio bateliais Sibiro sniegynuose“ parašiau iš bejėgiškumo jausmo. Tuo metu buvau Latvijos ambasadorė Prancūzijoje, prieš tai - ambasadorė Jungtinėse Tautose. Mane šokiravo, kaip trūksta žinių, ir ne tik istorijos, bet ir apie Baltijos valstybių - Estijos, Latvijos ir Lietuvos, egzistavimą. Todėl nusprenčiau parašyti knygą, kurioje pabandžiau paaiškinti, kas iš tiesų vyko ir ką patyrė daugelis iš mūsų.

- Gal galėtumėte įvardinti, ar kada nors pasijutote įžista tam tikromis aplinkybėmis vertinimų tų, kurie ne-

žino mūsų istorijos?

– Iš tiesų – nuolat. Bet dėl to nesijaudinu. Turiu labai aiškų tikslą - nuveikti kiek įmanoma daugiau. Kaip buvusi diplomatė, niekada neprarandu savikontrolės, niekada neparodau, kad tokie vertinimai, kylančys dėl žinių stokos ir išankstinių nusistatyti, mane žeidžia. 2004 metais buvau nominuota Europos Komisijos komisare. Kadangi kaip tik tuo metu pasirodė mano knyga apie Sibirą prancūzų ir vokiečių kalbomis, buvau pakiesta į pristatymą Leipcigo knygų mugėje. Tada pasakiau, kad nacizmas ir komunizmas yra nusikalstami režimai, ir nusikaltimu vykdymojai turi būti patraukti atsakomybėn. Mums tai savaimė suprantama. Bet žinote, kas įvyko? Visi Vokietijos, o vėliau ir ne maža dalis kitų Europos šalių laikraščių mane pasmerkė: „kaip ji drįsta lyginti komunistinį GULAGą su nacių koncentracijos stovyklomis?“ Aš nesakiau, kad jie yra identiški, aš tiesiog sakiau, kad įvykdyti nusikaltimai yra nusikaltimai, ir jų vykdymojai turi būti patraukti atsakomybėn. Mano laimei, aštuonios naujos ES šalys narės, patyrusios tai, ką komunizmas iš tiesų reiškė, garsiai išsakė savo poziciją. Tai buvo vienas iš pirmųjų atvejų, kai mūsų partneriai Vakaruose turėjo suprasti, kad po šios plėtrės jų ankstesnis supratimas apie naujają Europos istoriją turės keistis. Praktiskai Vakarų supratimas apie „geležinę uždangą“ irtai, ką mes patyrėme gyvendami kitapus jos – dvi skirtinės istorijos. Nuo tada mes visada sakėme teisybę, mūsų šalyse yra atlikta daugybė tyrimų. Tačiau apgailestauju, kad dirbame vertikalai, kiekvienas sau: lietuvių apie Lietuvą, latviai apie Latviją, čekai apie Čekiją. Iki šiol mums trūko horizontalaus bendradarbiavimo, nes turime pažinti ne tik mūsų šalyse veikusio režimo ypatybes, bet ir apibrėžti, kas buvo bendra. Mane labai pradžiugino šiaisiai metais pasirodžiusi Anne Applebaum knyga „Rytų Europos sutriuškinimas“. Tai

pirmas bandymas parodyti, kas buvo bendra. Žingsnis po žingsnio atsiranda vis daugiau informacijos apie „geležinę uždangą“. Tačiau jei užėitimėte į knygyną bet kurioje Vakarų šalyje, pamatyti mėte aiskū skirtumą tarp to, kas sukaupta per visus šiuos metus, kai tyrėjai, politikai ir rašytojai dirbo su nacių palikimu, ir tų kuklių lentynų, skirtų stalinizmui, totalitariniams komunizmui, bolševizmui. Tad mes dar turime daug nuveikti.

– Manau, abi pritartume, kad daug kas priklauso nuo žmonių, ką kiekvienas darome dėl istorinio atminimo. Pavyzdžiu, Rūtos Šepetys knyga, labai aiškiai atvertu si tam tikra prasme paslepą lapą. Ir darbas Europos Parlamente, Europos istorijų sutaikymo grupėje, kuriai vadovaujate, ir kurioje kartu dirba daug Europos Parlamento narių, kad suteiktų daugiau žinių mūsų kolegom. Kiek ilgai, Jūsų manymu, turėsime dirbtį individualiai? Galbūt nevyriausybiniame sektoriuje rastume žmonių, maštancių panašiai. Bet ar pagelbėtu Europos Sąjungos lygmenje teisės aktų leidyba, įvertinanti totalitarinių režimų padarytus nusikaltimus, kad sustiprėtų paskatos bendroms iniciatyvoms ir jų įgyvendinimui ES lygmeniu?

– Yra keli lygmenys, kuriuos turime pasiekti. Pirmiausia – informacijos skliauda. Tai sritis, kurioje turime nemažai padirbėti. Žinoma, jei būtų daugiau politinės valios tai daryti, būtų lengviau. Pavyzdžiu, 2012 metų parama tyrimų ir pilietiškumo ugdymo projektams: iš 12 Europos Komisijos paremtų projektų pagal „Europos piliečių“ programą, nė vienas nebuvo skirtas institucijai ar nevyriausybiniui organizacijai iš Rytų Europos ir Baltijos šalių.

– Ypač tyrimams.

– Arba pilietiškumui. Tai glaudžiai susiję – švietimas, tyrimai ir kita. Minėtieji projekty vertinimo rezultatai rodė, kad ekspertai, kurie vertina paraiškas, gyvena kitoje visatoje ir nesupranta, kad turime harmonizuoti abi Europos puses. Kitas žingsnis – teisėkūra. 2007 metais, Vokietijai pirmininkaujant ES, jie buvo apsisprendę priimti reminių teisės aktą dėl rasizmo ir ksenofobijos. Tada Baltijos šalys ir kai kurios Rytų Europos valstybės, mūsų vidaus reikalų ir teisingumo ministrai iškėlė prašymą įtraukti į šių reminių aktą nuorodą į staliniz-

mo nusikalimus. Dėl šio siūlymo buvome įvertinti kaip antieuropietiški. Bet nieko tokių. Pasiekėme, kad komisija pateikė ataskaitą apie teisės bazę skirtinėse ES valsitybėse istorinio atminimo, taip pat ir baudžiamosios teisės klausimais. Ši ataskaita parodė, kad teisės aktams ES lygiu néra bendro pagrindo. Kitas aspektas – genocido apibūdinas, kurį sukūrė Jungtinės Tautos, dalyvaujant stalinistinei Sovietų Sąjungai. Sovietų Sąjunga pasipriesino, kad žmonių grupių naikinimas socialiniu pagrindu būtų įtrauktas į genocido apibūdinimą. O trėmimai ir kiti prieš mūsų gyventojus padaryti nusikaltimai rėmėsi būtent socialine padėtimi. Vis tik kai kurie teisės ekspertai tvirtina, kad ir dabartiniai teisės aktai leidžia patraukti atsakomybėn komunistinių nusikaltimų vykdytojus. Bėda, kad trūksta politinės valios, nes abi pusės – ir Europos dešinė, ir Europos kairė turi pažvelgti į savo praeitį ir peržiūrėti savo požiūrį.

– Kalbėjote apie poreikį pristatyti mūsų istoriją Vakarų Europoje. Bet kalbant apie mus pačius, tiek Lietuvoje, tiek, manau, ir Latvijoje, tenka girdėti naujų mūsų istorijos vertinimų.

– Manau, kad Lietuvoje situacija žymiai geresnė, nes bent jau teisine prasme, pas jūs numatyta galimybę iškelti kaltinimus nusikaltimų vykdytojams. Ir ne tik tai. Yra numatyta atsakomybė dėl dezinformacijos, menkinimo. Latvijoje padėtis ypač sudėtinga, nes egzistuoja labai skirtinė požiūriai į neseną mūsų istoriją, į tai, kas vyko po 1940 metų, kai Baltijos šalys buvo okupuotos. Turime gana didelę rusakalbę visu-

menės dalį, nepaprastai atvirą visoms „sootečestveninkų“ programoms iš Rusijos. Ir tai yra labai rimta problema, nes Rusija niekada nepripažino savo atsakomybės. Tai ir yra skirtumas lyginant su nacistine Vokietija, nes nugalėjė sajungininkai juos spaudė pripažinti atsakomybę. Tik pažiūrėkite, Vokietija šiandien viena demokratikiausia, tolerantiškiausia valstybė Europoje. Vokietija yra Europos supervalstybė. Rusijos atveju, tai yra kertinis jų identiteto reikalas, nes per visą 20 amžių buvo vienintelis karas, kuris sukelia rusams nacionalinį pasididžiavimą ir jie tam tikra prasmę asociuoja savo identitetą su juo. Jie nepasirengę pripažinti, kad karas yra karas, pergalė yra pergalė, o už tai, kas buvo padaryta Baltijos šalims ir Rytų Europai po karo, jie yra atsakingi. Tačiau jie niekada to nepripažino. Kažkas panašaus į atsiprašymą buvo Lenkijoje, kuomet Rusija atsipašė dėl Katynės. Tačiau šis atsiprašymas – praktiskai vienintelis, kuris esu kada nors girdėjusi iš Rusijos valdžios.

– Deja, taip. Tačiau tai su teikia mums daugiau motyvacijos testi savo darbą, ne pasiduoti ir kovoti ne prieš žmones, o prieš neteisybę, ką gero, labiausiai pasireiškiančią politinį lygiu.

Dékoju Jums. Tikiuosi, kad draugų ratas, kurį dirbdamos dėl istorinio atminimo jamžinimo atradome, plėsia, ir kad su jais dirbsime toliau, kad Europoje geriau vieni kintume.

– Norėčiau, kad turėtume daugiau draugų šioje srityje.

Pilną pokalbio vaizdo įrašą kviečiame žiūrėti: <http://youtu.be/w23tfjjIzCM>

Jū atminimas teišliks amžiams

Yra dalykų, kurių žmogus negali užmiršti, kurie yra pačių didelius randus širdyje. Tremtinių ir politinių kalinių gyvenime įvykdyta didelė neteisybė, atnešusi aibes nepelynytų kančių. Sibiras lietuviui buvo tolima, nepažystama ir balsi šalis.

Artejant Birželio 14-ajai – Gedulo ir Vilties dienai, Vilkijos miesto bibliotekoje veikia paroda „Vilkijiečiai Sibire“. Kviečiame susipažinti su medžiaga iš projekto „Vilkijos tremtinių ir pasipriešinimo kovų muziejaus-kamba-

rio stendų atnaujinimas“. Projekto vykdytojai: LPKTS Vilkijos filialas (vadovė Genovaitė Ona Lelešienė) ir Lietuvos šaulių sąjungos Kauno apskrities Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės 8-oji Vilkijos kuopa (vadovas Marius Tavoras).

Ekspozicijose panaudotos Bronės Sabaliauskienės, Vlado Šilpos, Genovaitės Jablonskytės, Genovaitės Šilkuvičiūtės, Algio Vaidelio ir kitų vilkijiečių asmeninių archyvų nuotraukos.

Zita RUZGIENĖ

Kauno tremties ir rezistencijos muziejus šventė 20-metį

(atkelta iš 1 psl.)

Lankytojai – daugiausia moksleivių grupės iš jvairių Kauno ir pakaunės (Palemono, Arlaviškių, Viršužiglio ir kt.) mokyklų, studentai, turistai iš jvairių šalių ir žemynų, pavieniai interesantai. Atvykė moksleiviai gauna progą ne tik per saugomus eksponatus susipažinti su Laisvės kovų ir sovietinių represijų isto-

rijos turėtų niekada nepasiskartoti.

Jaučiu garbę klausytis istorijų apie tuos, kurie išgyveno tokius išmėginius. Šias ir kitas istorijas apie tokias bereikalingas kančias būtina atsiminti viliant, kad jos niekuomet nepasiskartos.

Jay Treloar, Amanda Moderson-Kox, Florida, JAV“

Kauno miesto muziejaus Tremties ir rezistencijos ekspozicijos muziejininkas Rokas Sinkevičius priima moksleivių ekskursiją

rija, bet ir išgirsti apie buvusių Kauno senųjų kapinių istorijos vingius.

Nors ekspozicija susiduria su tam tikrais materialiniais sunkumais, bet ateityje matomas prošvaistės. Nesenai ižyvusime iškilmingame Antano Lukšos 90-mečio minėjime Kauno meras Andrius Kupčinskas, sveikindamas jubiliatą, kartu pranešė, kad visi leidimai įvesti dujas muziejaus pastato šildymui jau išduoti. Šiuo metu Kauno miesto muziejas pateikės muziejaus darbuotoju parengtą paraišką Kultūros ministerijos projektui edukacinėms priemonėms atnaujinti.

Turbūt vienas smagiausių dalykų – sulaukti lankytojų teigiamo įvertinimo už pastangas, dedamas plačiai ir tinkamai pristatyti mūsų tautos kovą ir netekčių istoriją. Daug jų atsiliepimų sugulė į svečių knygas, keletą jų norėtume perspausdinti „Tremtinyje“. Tikimės, kad palinkėjimai, kurių visų čia nėra galimybės pateikti, išsipildys ir Tremties ir rezistencijos ekspozicija užims prideramą vietą muziejininkystės ir neformalaus švietimo sistemoje Kaune ir visoje Lietuvoje.

„Tegul šis muziejus ir jo relikyjos išlieka priminimu apie neitikėtinus žiaurumus, kuriuos vieną žmogus gali padaryti kitam. Šios nevilties is-

tausmus...

AČIŪ!!!

Vytautė, Ramutė, Jolanta ir Kauno „Santaros“ gimnazija, 2007-10-12“

* * *

„Viešpatie, saugok Jū atminimą, garbė žuvusiems.

Ačiū – Ažuolo dukra Marija Bučionytė“

* * *

„Su pačiais pačiais šilčiausiais jausmais dėkoju už nepaprastą pasakojimą! Mane labai palieči visos istorijos. Daug atradau iš supratau čia apie lietuvių kultūros vidinių grožių ir nepalaužiamą dvasią! Ačiū!

Dalia Vitkauskaitė, „Misija Sibiras‘08“ dalyvė, 2008 12 18“

* * *

„VO „Vanagai“ dėkoja šiam nuostabiam muziejui už tai, kad yra!

Strėlė. Froidas.“

* * *

„Manau, kad reikyt didesnį dėmesį skirti mūsų istorijai, supražindinant kuo daugiau jaunu žmonių su rezistencine kova Lietuvoje. Džiugu, kad yra tokį įdomių muziejų!

Jaunieji Lietuvos patriotai (J. L. P.), 2009.06.17“

* * *

„Mes visi esame šių įvykių dalis, nes gyvename Lietuvoje dėl šių žmonių – partizanų, ištremtyjų – nuopelnų.

Didžiuojamės Lietuva!
Julija Ivanovaitė, Vilnius“

Parengė Rokas SINKEVIČIUS

* * *

„Džiaugiuosi galėdama atsivesti čia savo sūnelį, kad jis išgirstų apie gyvenimą duodant, o ne imant. Kiekvienam gresia pavojuς tapti vartotoju, pavojuς užmiršti, kad siela turi šauksmę.

Mokytoja Violeta ir sūnus (10 m.)“

* * *

„Be galio žaviuosi tremtinių, sugebėjusiais net tokiomis sunkiomis sąlygomis užfiksuoti, išsaugoti ir atnešti čia tokiai vertingą dokumentinę medžiagą.

Jaunoji karta tai įvertins. Dėkinga Elena, 2006.11.02“

* * *

„Mūsų tautos – lietuviai ir latviai – turėjo bendrą likimą, bet mes esame stiprios tautos, daug iškentusios. Dėkui už ši istorijos liudijimą! Lai mūsų tautos visuomet būna laisvos!

Lyvanų senjorų šokių kolektyvas „Dubnava“

* * *

„Ačiū, kad saugote Lietuvą.

Monika P. 2007.08.31“

* * *

„Muziejininkės pasakoja, kad užburia, graudina, šiluma ir nuoširdumas, už širdies griebiantis pasakojimas atskoko laikrodžius dešimtmeciais atgal. Pajutau, kad ištremtieji žmonės niekuo nesiskyrė nuo manės, nuo mūsų jaunimo: turėjo tą pačią sielą, tas pačias svajones,

svečiai. Sveikinimo ir nuoširdų padėkos žodži tarė savivaldybės merė Daiva Žebelienė, kiekvienam choristui ir vadovams įteikė padėkos raštus bei padėkos raštą iš Kultūros

Soeikiname

Garbingo 80-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiame Domijoną SONGAILĄ, buvusį 1948 m. Tomsko tremtinį. Linkime stiprios sveikatos, ilgų gyvenimo metų, Dievo palaimos.

Žmona, sūnus, dukterys su šeimomis ir LPKTS Kauno filialas

* * *

Gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiame LPKTS valdybos pirmininką Edvardą STRONČIKĄ.

Linkime sveikatos, sekmingo darbo, Dievo palaimos.

LPKTS Jurbaro filialas

* * *

Mes juk nesenstame, tiesa?

Mes tik išeiname į rudenį – Tauriausią metų spalvą.

Jaunystės auksą dienų šalnos keičia, Paberdamos sidabր ant galvos, O į rankas kasdien skaudžiau Dygliuota kasdienybė sminga. Ir pabyloja graudžią tiesą – Mes juk į rudenį išeiname, I graudulingą laiko šviesą. Bet juk nesenstame, tiesa??

(A.Žiliškės)

Aktyvų ilgametį LPKTS Rokiškio filialo tarybos nari, buvusį pirmininką Petrą ir jo žmoną Reginą MOCKUTĘ SALČIUS 70-ojo gimtadienio proga sveikina – LPKTS Rokiškio filialas

„Pamario aidui“ – 20 metų

(atkelta iš 1 psl.)

Skaičiuoja „Pamario aidui“ kolektyvas gražius metus, darbus, sudainuotus kūrinius. Tačiau yra dalykų, kurių ir neskaičiuojami sugrižta atmintin. Su nuoširdžiausiais jausmais ir pagarbia tylos minute prisiminti tie 18 choro dainininkų, kurių šiandien jau nebéra. Po susikaupimo minutės choras sudainavo jau išėjusio choristo, poeto ir kompozitoriaus Eduardo Šmito dainą „Atminki, drauguži“. Šio autoriaus duktė Rita, sveikindama kolektyvą garbingo jubiliejaus proga, dėkojo už palaikymą sunkiomis valandomis, už puoselėjama ir gerbiamatėvelio Eduardo Šmito atminimą.

Sventę pagerbė garbūs svečiai. Sveikinimo ir nuoširdų padėkos žodži tarė savivaldybės merė Daiva Žebelienė, kiekvienam choristui ir vadovams įteikė padėkos raštus bei padėkos raštą iš Kultūros

ministerijos. Šventės metu Lietuvos politinių kalinių ir tremtiniių sajungos tarybos narys, Klaipėdos regiono koordinatorius Jurgis Mykolas Endziulaitis įteikė LPKTS žymenis „Už nuopelnus Lietuvai“. Sie garbingi ženklių įsegti choro vadovams Vytautui Jovaišai, Nijolei Sniečkuvienai ir choro seniūnei Vaclovai Šarliokienei. Sukaktuvinkus pagerbę ir Lietuvos politinių kalinių ir tremtiniių sajungos Šilutės filialo pirmininkas Antanas Balvočius – kiekvienam choro dalyviui įteikė padėkos raštą.

Sventiniame vakare dainavo ilgamečio choro vadovo Vytauto Jovaišos sūnus, ansamblis „Nerija“ solistas Egidijus Jovaiša.

Už kiekvieną gyvenimo dieną šie nuostabūs žmonės – choristai, sumokėjo netekimi, Sibiro kančiomis, jaunystė, sveikata... Kad su skambančia jų daina ant klausan-

čiųjų išbirtų dangiška mana, kad būtume paliestti tos dižiulės gyvenimo kainos suvokimo, šie žmonės paaukojo nepaprastai daug. Argi nevertas padėkos tas gebėjimas rasti jėgų dainai, šypsenai, gerai nuotaikai. Ar mes, jaunesni, neprivalome padėkoti jiems už tai, kad šis būrelis širdimi jaunų žmonių išdainuoja savo meilę Tėvynei šaltą Sausio 13-osios rytą, žvarbią Vasario 16-ąją, šerkšnu pasidabinusių Kovo 11-ąją. Sie žmonės nebeatskiriami nuo šių ir nuo daugelio kitų mums svarbių datų. Tremtyje grūdintoms jų širdims nešalta, jos dega meilės Lietuvai ugnimi, už kurią galime tik žemai lenkti galvą ir dėkoti už gyvenimo džiaugsmo pavyzdį.

Ačiū, mieleji, ačiū, kad dainuojate, kad esate tokie linksmi ir gražūs. Geros Jums sveikatos ir kloties!

Ingrida JOKŠIENĖ

Be istorinės atminties neturėtume savasties

**Minint didžiausio 1948 metų Lietuvos gyventoju trėmimo 65-iasias metines
Seimo nario Arvydo ANUŠAUSKO pranešimas**

Kiekvienais metais mes linkę įvertinti tai, kas buvo. Šį kartą ne apie politiką, o kai ką daugiau – gyvą atmintį. Lietuvoje ta gyva istorinė atmintis reikalauja išskirtinio dėmesio. Net jeigu galvojame, kad reikia žvelgti tik į ateitį, praetis niekur nedingsta. Kai kuriuos jি pasiveja su nuslėptais biografijos puslapiais ir griebia už skvernų. Kiti patys ieško. Nors Rusijoje iki šiol yra podesvynais užraktais karų archyve slepiami deportacijų vykdytojų dokumentai, organizatorių pasirašytų trėmimų planai ir žemėlapiai, šimtas tūkstančių žmonių per pastaruosius penkiolika metų Lietuvos archyvuose susirado savo trūkstamus praeities puslapius bei prarastų, politinio teroro nusineštų arčių nuotraukas, laiškus, įrašus. Tie žmonės tikrai žino, ką reiškia „politinė byla“, ir nespekuliuoja savo išskirtinę patirtimi. Jų niekas nekviečia į televizijų laidas pasidalinti išgyvenimais, ypatingu gyvenimo išbandymu prisiminimais. Kažkada vienas buvęs politinis kalnys, karo po karą dalyvis, keliais žodžiais įvertino siūlomą valstybinę pensiją: „Aš kovoju už Lietuvą ne dėl pensijos“. Žinoma, privalome reikalauti ir istorinio teisingumo principų palaikymo. Bet niekas neprivers tų žmonių pakeisti savo pažiūrų ir įsitikinimų, kad ir koks cinizmo srautas viešojome erdvėje trykštų jų atžvilgiu, net jei didžioji kaimynė toliau diktuočia „objektyvios“ istorijos reikalavimus.

Nepamiršome, kai 20 amžiaus viduryje lietuvių buvo vežami į Sibirą kaip vergai. Dabar mes tai vadiname vienu žodžiu – genocidas. Raudono teroro auka galėjotapti ir tapo kiekvienas, trukdės įgyvendinti komunistinės doktrinas, tam pasipriešinęs arba kaip nors savo nepasitenkinimą reiškës žmogus.

Nuo 1940 metų būtent lietuvių kartu su kitomis pagal Molotovo ir Ribentropo pakta Sovietų sąjungos valdžion patekusiomis tautomis tapo sovietinio teroro naujomis aukomis. Priklausomybė vienai ar kitai tautai vaidino lemiamą vaidmenį, kai buvo sprendžiamas ir individuaus žmogaus likimas. 1941 metų pavasarį pasirengimas trėmimams buvo baigtas, ir 320 tūkstančių Lietuvos piliečių jau buvo pakliuvę į „nepatikimų“ žmonių sąrašus, tačiau didysis teroras prasidėjo komunistinei diktūrai vėl sugrižus į Lietuvą. Iki

1953 metų suimta, ištrema ir nužudyta beveik 1 milijonas ukrainiečių, lietuvių, latvių, estų, iš jų beveik 400 tūkstančių ištremti, 400 tūkstančių suimti, 177 tūkstančiai nužudyti.

Didžiausi lietuvių trėmimai įvykdysti vadovaujantis Maskvoje buvusios Ministerijos Tarybos nutarimais: 1948 metų vasario 21 dieną buvo priimtas visiškai slaptas nutarimas, oficialiai nukreiptas prieš partizanų ir besislapstančių žmonių, žuvusių partizanų ir nuteistųjų šeimas, taip pat prieš rezistencijos rėmėjus. Mario-ninė Lietuvos SSR Ministerijos Taryba ir vietinis MGB filialas savo instrukcijose ir įsakymuose detalizuavo visus SSRS Ministerijos Tarybos ir MGB nutarimus. Juos tvirtino ta pati vietinė Ministerijos Taryba, o tremtinį žmonių buly sudarymu užsiėmė MGB apskričių skyriai, tvirtino apskričių komunistų partijos sekretoriai, vykdomų komitetų pirmininkai. Lietuvos eisus parengtus svarbiausius trėmimų dokumentus pasiraše žymiausi komunistų partijos vadovai: pirminis sekretorius A. Sniečkus, LSSR MT pirmininkas M. Gedvilas ir jų laikinai pavaduojantys LSSR MT pirmininko pavaduotojas K. Preikšas. Keturių penkių apskričių įgaliotinių grupei 1948 metais vadovavo visi aukščiausieji sovietinės Lietuvos administracijos pareigūnai. Trėmimų metu įgaliotiniai paskirtose apskrityse laikinai tapdavo aukščiausia vietas administracinei valdžiai. Jiems buvo pavaldūs ne tik pirmieji sekretoriai ir vykdomų komitetų pirmininkai, bet ir NKVD-NKGB (MGB) skyrių viršininkai.

Pasirengimas didiesiems trėmimams buvo slepiamas. Juos vykdė MGB 4-oji divizija, pasienio, geležinkelio apsaugos kariuomenės, padedamos milicijos ir stribų. Buvo pasitelkiama papildomai pajėgu iš Rusijos ir Gudijos. Iš ten buvo atsiusta po 2,5 tūkstančio MGB darbuotojų. Vien 1948 metų gegužės trėmimams vykdyti buvo sutelkti 30 118 MGB, MVD darbuotojų, kareivių, karininkų ir stribų. Jiems padėjo 11 tūkstančių partinių sovietinių aktyvistų. Kėdainių rajone 1948 metų gegužės 21 dienos operacijoje dalyvavo 162 aktyvistai. Ir taip kiekvienoje tuometinėje apskrityje. Iš Maskvos buvo atvykę aukščiausiai įgaliotiniai trėmimams

organizuoti. Tuometu tai buvo valstybės saugumo ministro pavaduotojas gen. ltn. S. Ogolcovas. Su jų pagalba šios akcijos buvo kruopščiai planuojamos ir kontroliuojamos.

1948 metų gegužės trėmimo metu labiausiai buvo nustekentos: iš Kauno apskrities išvežta – 2190 tremtiniai, Panevėžio apskrities – 2019, Kretingos – 1850, Šiaulių – 1623, Ukmergės – 1617. Viudutiniškai po tūkstantį tremtiniai iš kiekvienos tuometinės apskrities buvo sukišta į gyvulinus vagonus.

Visi trėmimai buvo labai panašūs dėl nežmogiškumo. 1948 metų trėmimų operacija, koduotai pavadinta „Vesna“ („Pavasaris“), vykdyta dvi dienas – gegužės 22–23. Iš pradžių tremtinius buvo numatyta išvežti į lietuviams jau tuo metu žinomą Jakutiją, vėliau pakeista į Buriatiją Mongolią ir Krasnojarsko kraštą. Numatyta išvežti 48 tūkstančiai žmonių. Tik dėl pasipriešinimo organizacijų laiku suteiktos informacijos apie gresiančius tremimus dalis įrašytų į tremtinį sąrašus pasislėpė.

MGB Biržų pagalbininkams gegužės 22 dieną pavyko surinkti ir sugaudyti 27 tūkstančius žmonių. Gegužės 23 dieną iki pusiaudienio ešelonuose buvo sugrūsta daugiau nei 10 tūkstančių šeimų. Laikinai pasislėpti pavyko 11 tūkstančių žmonių, bet MGB visada turėjo papildomus sąrašus, į kurius surinko dar keletą tūkstančių žmonių. Planas turėjo būti įvykdytas. Net negalinčios paciti 95 ir 112 metų amžiaus senelės buvo atneštos su neštuvaus. Tiesa, Sibirui reikėjo nemokamos darbo jėgos, todėl šios senelės liko neištremtos. Bet tai buvo tik maža išimtis. Nesurinkus sąrašuose įrašytų šeimų, į ešelonus buvo gabamas vietus saugumiečių ir kolaborantų iniciatyva atrinktos šeimatos. Sąrašus dažnai sudarydavo stotyse, jau atvežus šeimas. Veždavo visus žmones, kuriuos rasdavo apsupstose sodybose: vaikus be tėvų, tėvus be vaikų.

Labai aktualus atrodė gen. ltn. S. Ogolcovo pasiūlymas: „Leisti priimti į perkeldinamus ešelonus lietuvius, kurie pateiks pareiškimus savo noru išvykti iš Lietuvos kartu su perkeldinamaisiais“. Buvusi tremtinė A. Jakšienė prisimena: „Chodosevičienės vyras – kalnys. Kai vaikus atvežė į vagoną, jos pačios

nebuvo namie. Grįžusi į namus, neberado vaikų. Pati atėjo prašyti, kad leistų važiuoti su jais“.

Kai ešelonai pajudėjo į tremties vietas, juose jau buvo sugrūsta 40 tūkstančių žmonių, tarp jų beveik 11 tūkstančių vaikų, ne mažiau 16 tūkstančių 500 – moterų. Beveik 9 tūkstančiai tremtiniai šeimų narai nebuvu su-gauti ir liko Lietuvos. MGB ir MVD darbuotojai juos gaudė, mėginusius pabėgti žmones šaudė. Tą dieną buvo nušauti 5 norėję pasitraukti žmonės. Pavyzdžiui, Kaune tremtas žmogus, septyniasdešimtmetis Ivanauskas, puolė į šulinį ir nusiskindino.

Kiekviename į tremties vietas išvykusime ešelonai buvo po 1000–1500 žmonių, tarp jų – po 280–600 vaikų. Vežami gyvuliniuose vagonuose tremtiniai pradėjo mirti. Kiekviename ešelonai, nepasiekę tremties vietų, mirė 1–5 žmonės. Iš Kaišiadorių stoties į Jarveco stotį (Krasnojarsko kraštą) išsiustame ešelonai iš 915 žmonių mirė 5. Šio ešelonai viršininkas kapitonas Komarovas (Komarov)

Mogiliovo stoties Kričovo stotyje nušovė bėgusį tremtinį Rekevičių. Pakeliui mirė (ne-išsamiai duomenimis) 23 tremiamieji (mirusi išnešda vo ir palikdavo pakelėje), 35 susirgo (taip pat buvo palikti pakelės stotyse), 27 atsiliko nuo ešelonai (dažniausiai tai buvo vaikai) ir 8 žmonės pabėgo. Dalis tremtiniai buvo išvežti be jokių maisto atsargų (daugiausia miestuose sugaudyti žmonės). Viso savo turto netekę žmonės buvo dar kartą apiplėsti. Sargybiniai grobė skurdžias tremtiniai maisto atsargas, kurių pagal MGB instrukcijas turėjo „užtekti 45 dienoms“. Visą kelią iš žmonių buvo tyčiojami. Pagal tremtinės L. Zitevičienės prisiminimus:

„Kartais duodavo sušvinkusios kopūstų sriubos ir retkarčiai stotyse leisdavo pripiilti virinto vandens“. Marjinsko stotyje vyr. leitenantas Griaznovas (Griaznov) visiškai uždraudė duoti tremtiniams maisto. Kitos stoties viršininkas leitenantas Kolotilinas (Kolotilin) už ešelonon praleidimą reikalavo jam paliki penkias merginas.

Taip tremtiniai ir buvo vežami po keletą savaičių. Vieناس ešelonas 1948 metų birželio 1 dieną patyrė katastrofą. Žuvo 19 tremtiniai, 57 buvo sužeisti. Žuvusieji palaidoti ten pat – Jumatovo sto-

tyje (23 km nuo Ufos). Kiti tremtiniai po mėnesio pasiekė tremties vietą – Igarką. Negalutiniai duomenimis, tremiant, vežant į tremties vietas žuvo ne mažiau 50 lietuvių, bet dar didesnės jų dailes laukė išbandymai tremtyje.

Tremtyje, kaip ir lageriuose, žmogus turėdavo patirti gausybę fizinių ir moralinių kančių. Pasak vieno buvusio tremtinio ir politinio kalinio, „sovietinių lagerių tikslas – iš žmogaus padaryti vergą, nuolanką ir paklusnį didelei ir pačiai mažiausiai valdžiai, nesugebantį mąstyti, priešintis prievertai ir savivalei“. Mégindavusieji šito išvengti bėgdavo atgal į gimtinę ir buvo persekojami dar žiauriai. Maskvoje 1948 metais patvirtintu drakonišku įsaku kiekvienas pagautas bėglys buvo baudžiamas 20 metų katorgos. Oficialiai įsakas lietėti karą metais ištremtus čėčenus, vokiečius, Krymo totorius ir kitų tautybių tremtiniai, bet buvo pritaikytas į lietuviams, latviams, estams bei ukrainiečiams. Už pabėgusiu lietuvių tremtinį ir jų vaikų slapstymą sovietiniai įstatymai numatė penkerių metų įkalinimą lageryje, tai yra buvo baudžiamas taip pat, kaip ir už rezistenčių slėpimą.

Dabar jau nustatyta, kadi 156 tūkstančių žmonių, kurie sovietinio genocido organizatoriai buvo įrašyti į tremtiniai sąrašus, į Buriatiją Mongolią, Komiją, Krasnojarsko kraštą, Irkutsko, Tomsko, Molotovo (dabar – Permės) ir kitas Sibiro bei Šiaurės sritis buvo ištremta ne mažiau 132 tūkstančiai, iš kurų kas penktas žmogus žuvo. Pokario metais Sovietų Sajungoje kas šeštas tremtinias žmogus buvo lietuvis, o 1948 metais lietuvių sudarė net pusę visų i Sibirą vežamų žmonių. 20 amžiaus viduryje Sibiro miško kirtavietėms, aukso ir anglies kasykloms bei statyboms, sovietinių pramonės monstrų „Čeliabinskugol“, „Vostsibugol“, „Kuzbasugol“, „Tomles“, „Lenzoloto“ jie buvo užsakomi kaip vergai. Atgabenti tremtiniai buvo paliekami visiškai specialių komendantūrų ir gamyklių direktorų savivalei.

Visi lietuvių tautos demografiniai, turtiniai ir kiti nuostoliai sunkiai suskaičiuojami, bet jie dar ilgai darys įtaką mūsų visuomenės ir valstybės būčiai.

Be savo istorinės atminties mes neturėtume savasties. Todėl klausydami kalbą apie „nesigrežiojimą į praeitį“ ir žiūrėjimą „tik į ateitį“ prisiminkime tuos žmones.

Ką norėčiau pasakyti buvusiam tremtiniui

Paulinos KRASAUSKAITĖS, Jurbarko Vytauto Didžiojo vidurinės mokyklos 9b klasės moksleivės (mokytoja Aušra Smirnovienė), rašyti

Mokykloje daug kalbame apie buvusius tremtinius. Per istorijos pamokas gilinamės į to laikotarpio faktus, per lietuvių kalbos pamokas skaitome pačių tremtinių atsiminimus, jų dienoraščių ištraukas. Visi susidomėjė klausomės, kaip apie tai šneka mokytojai, bet nors ir daug apie tai žinome, nė vienas iš mūsų net nenumano, ką tremtiniams iš tikrujų reikėjo patirti, kokių populių veriamą širdis.

Tačiau jei manęs paklausytu, ką aš norėčiau pasakyti buvusiam tremtiniui, tektų ilgai galvoti. Guosti ir užjausti šiuos žmones per vėlį, jų traigškas dienas jau seniai nusinešė laikas. Pasakyti banalią, nieko nereikiantį frazę būtų per daug šalta ir ne nuoširdu. Aš tik norėčiau jiems padėkoti, už tai, kad jie niekada nepasidavė, visada buvo lietuvių.

Buvusių tremtinių išgyvenimai rodo, kokia stipri gali būti mūsų tauta. Tai mus supienija, jų dėka suprantame, kad privalome džiaugtis, nes esame lietuvių, nesturėjome teisę gimti ir augti čia, Lietuvoje, ir turime tai vertinti. Tremtinių gyvenimas svetur parodė ir jų žmogiškiasias savybes. Lietuviai neišdavė savų, kai jiems patiems grėsė pavojus, nepabūgo valdžios ir neišsižadėjo lietuviybės. Tai rodo jų patriotiškumą, atsidavimą savo šliai ir pagarbą vieni kitiams. Prisimenant tai, norėtusi, kad ir mūsų kartos žmonės turėtų bent truputį drąsos ir atsidavimo – tiek, kiek turėjo to sunkaus mūsų tautai istorinio laikotarpio lietuvių.

Kad Lietuvos tremtiniai tikrai dori žmonės, rodo ir jų gyvenimas Sibire. Lietuviai statėsi kuklius būstus, augino daržoves, dirbo jvairius darbus, vaikus leido į mokyklą, nedejavavo ir nesiskundė apraudodami savo likimą, bet stengėsi gyventi kiek įmanoma geriau, nors ir nepalankiomis sąlygomis. Taip rodė teigiamą pavyzdį ten pat gyvenantiems kitų šalių tremtiniams bei Sibiro gyventojams. Tik savo valios pastangomis jie jveikė visus žiaurumus, neprarado gyvenimo prasmės, tikėdami, jog vieną dieną pavyks grįžti į Lietuvą, vėl būti su savo šeima, draugais, artimaisiais, kad galės gyventi Tėvynėje.

Ne vienam ši svajonė išspildė ir jie grįžo į savo namus, kitiems, deja, nepasiseke, ir jie

amžinai liko Sibiro išaluose...

Norėčiau paminėti, kad mano tolima giminaitė netyra parašiusi knygą apie tremtį. Ji vadinas „Sibiras vaiko akmis“. Knijoje Dainora Urboniene pasakoja apie savo gyvenimą, kai ją jos tėvai ištremė į Sibirą. Skaudžiausia atsiminimų vieta – gyvuliams vežti skirtame ešelone mirė jos sesutė. Tik perskaiciusi šią knygą supratau, kodėl pradėjus kalbėti apie šį „juodąjį periodą“, jos žvilgsnis liūdnai nuslysta žemyn, o akyks prisipildo ašarų. Bet net ir žinant dalelę jos gyvenimo, niekada nesužinosime, kas vyksta tremtį išgyvenusios Dainoros Urboniene sieloje, kokia didelė jos patirta kančia ir kiek skausmo suteikė priverstinė tremtis. Manau, daugelis tremtinių jaučia tą patį, ką ir giminaitė. Beveik visi prievara išvežtieji neteko bent vieno iš savo vaikų, tėvų, brolių, seserų. Tai skaudžiau už bet kokį patiriamą skurdą ir nepriteklių.

Tačiau tremtis yra jų gyvenimo dalis. Jos niekada nei ištrins, nei pamirš. Dauguma, manau, ir nesistengia to slėpti. Buvo tremtiniai renkasi į saskrydžius, leidžia savo laikraštį, rašo memuarų knygas arba tiesiog pasakoja pačių išgyventas istorijas to niekada nepatyrusiems žmonėms. Buvo tremtiniai net sudarė atskirą bendruomenę, ir tai, regis, savaime suprantama. Šių žmonių kitokios vertybės, jie daug labiau džiaugiasi gyvenimu nei mes. Manau, jiems skaudu, kad kažkada jie taip svajojo gyventi, dirbtii, kurti šeimą savo Tėvynėje, o dabar mato žmones, savo noru išvažiuojančius iš gimtinės, jos negerbiantiems ir nevertinančius. Galbūt tai juos net žemina ir liūdina.

Dar kartą sakau – buvusiems tremtiniam norėčiau tik padėkoti. Jie yra gyvoji mūsų šalies istorija, tokią ją turėdamis skiriamėsi kitų tautų. Jie skatina didžiuotis ir mylėti Lietuvą. Sekdami buvusių tremtinių pavyzdžiu, būsime geresni sau ir kitiems, išmoksime dalytis viskuo, ką turime, džiaugsimės kiekviena gyvenimo akimirka. Galbūt tik dėl jų iškentėtų kančių dabar esame laisvi ir nepriklausomi, todėl šie lietuvių nusipelnė kuo didžiausios mūsų visų pagarbos ir meilės. Didžiuojuosi, kad gimiai šalyje, kurioje tiek daug stiprių, atsidavusių žmonių. Ačiū, kad esate su mumis!

Baisesnio likimo neįsivaizduoju

Noriu su jumis pasidalinti savo, šešiolikmetės, mintimis apie baisus tremtinių likimą, vaikų išgyvenimus tremtyje.

Praėjo daug metų po tų baisių dienų, kai sovietai tai kius gyventojus, kaip nereikalingus gyvulius, išgabeno į Rytus. Iš knygų žinau, kad vežami buvo visi – ir vaikai betvė, ir tėvai be vaikų, ir šimtamečiai senoliai, ir pirmosiomis gyvenimo dienomis besidžiaugiantys kūdikiai. Išsisukti žmonės negalėjo – buvo pasirūpinta, kad kiekviena šeima, esanti margame „liaudies prieš“ saraše, gautų atpildą už savo „nedovanotinus“ gerus darbus žmonėms ir savo tautai, Lietuvai. Gyvulinėnų vagonų sąlygos buvo kur kas prastesnės nei purviniausios sovietmečio stoties. Man sunku išsivaizduoti, kiek fizinės, o svarbiausia – dvasinės tvirtybės prireikė norint išgyventi sunkioje kelionėje. Netik kelionėje, žinoma, bet ir tremtyje. Kai kur nors išvykstu, jau pokelių dienų pradedu ilgėti namų, šiltos lovos ir mamos blynų. O Sibire žmonės praleido ne kelias dienas, o ištisą dešimtmetį, maža to, turėjo dirbtii nepakeliamus darbus atšiauriomis sąlygomis. Dirbo net šešiamečiai vaikai ir net po aštuoniolika valandaskasdien. Tremtis paveikė kiekvieną – ir jauną, ir seną, ir stiprū, ką bekalbėti apie silpną. Tai – nusikaltimas žmogiškumui, nenusileidžiantis nacių vykdymai žydų diskriminacijai.

Bene sunkiausia dalia teko tremtiniam vaikams, dar sunkiau buvo gimusiems tremtyje, o blogiausia – gimusiems iki negalėjimo prigrūstame gyvuliname vagone. Šiemis vargiukams išgyventi galimybė buvo labai menka – kūdikio nebuvó kaip nu-

prausti, kuo aprengti, o nuolatinis maisto trūkumas žalojo ir motiną, ir vaiką. Mane sukrėtė Mildos Rapkauskaitės istorija apie traukinėje mirusią sesutę. Ji pasakoja: „Aš miegojau su sesute. Vieną naktį ji mirė. Mama pasakė, kad tegu mirusioji dar per naktį prie manęs pabūna. Ne galėjau užmigtis, verkiau, tai ji

nė – Marytė Cikanavičiūtė iš Vaitkūnų kaimo, Aukštadvario valsčiaus, tremiant tebuvo trijų dienų amžiaus. Beje, tame pačiame vagone gulėjo ir vyriausioji Lietuvos tremtinė Ona Bluijenė iš Kietaviškių kaimo, Žiežmarių valsčiaus. Jai tada buvo 112 metų. Trémėjams apsupus jas namus, vaikai ir vaikaičiai išbėgiojo, net nepagalvoda mi, kad senutė bus suvyniotai į patalus ir į mestą į vagoną. Mat ji buvo paralyžiuota. Tremtyje ji dar išgyveno dvejus metus, tačiau Sibiro nematė, nes buvo... akla.

Per trémimus iš Lietuvos išstrepta beveik 55 tūkstančiai vaikų, 18 tūkstančių dar gimė tremtyje – tiek žmonių, vaikų ir suaugusiųjų, gyvena sostinės Fabijoniškių ar Šeškinės mikrorajonuose...

Zaviuosi talentingais aktoriais, dainininkais, istorinėmis asmenybėmis, tačiau labiausiai mane įkvėpia žmonės, kurie nepasidavė, kovojo už save, už tautą, kovojo už laisvę ir brangią Tėvynę Lietuvą. Tremtinė išgyvenimai mumysra meilės savo šalai ir savo artimiesiems pavyzdys ir jordymas, kad darbas ir tikėjimas – pats tvirčiausias ginklas, sėkmingai panaudotas prieš okupantą per paskutiniuosius devintojo dešimtmečio metus. Tikiu ir viliuos, kad ateinancioms kartoms istorijos apie tremtį nebus tik popieriuje atspausdinti skaičiai ir faktai, o apmąstymu apie save, savo Tėvynę ir šalies istoriją šaltinis.

Galime džiaugtis, jog esame laisvi ir laimingi. Užplūdus gyvenimo sunkumams nepamirškime tremtinės išgyvenimų ir pagalvokime – gal ne viskas taip blogai, kaip mums atrodo...

**Elena LAPINSKAITĖ,
Vilniaus Užupio
gimnazijos gimnazistė**

Jonas ir Valentas Puodžiai prieš pat 1941 metų birželio 14 dienos trėmimą Užpaliuose Utenos rajone

Nuotrauka iš Jono Puodžiaus asmeninio archyvo

pasiėmė Gražinutės kūnelį ir paguldė prie savęs. Tuo metu mirė Jonukas Žvirblis, Nirolė Mikulskyte, Jonukas Sirautas ir dar keli vaikai... Laijojo juos ant jūros kranto, kalnelyje. Jau Nepriklausomybės metais važiavo ekspedicijos į tremties vietas, tai Vitalijus Staugaitis pažadėjo sesutės palaikus parvežti į Lietuvą. Rado krantą nusklautą jūros, kapeliai nušliaužę, o Jonuko Žvirbllio karstelis pakibęs skardyje. Tad į vieną atsivežtą karstą juodu su mūsų Gražinute sudėjo kartu. Mes juos abu palaidojome Romanių kapinėse, kur ilsisi mūsų mama ir tėvelis..."

Jaučiausioji Lietuvos tremti-

Lietuva Prezidentės akimis

(atkelta iš 2 psl.)

„Tokioje terpėje greitai daugėja Lietuvą menkinančių ir tautos mąstymą keičiančių projektų. I mūsų valstybės gyvenimą tyliai kelią skinasi svetimos mokymo programos, kurstoma tautinė nesantrauka, gaivinama nostalgija sovietmečiui, perperkami mūsų menų ir teatrų festivaliai, sporto komandos, talentingu šalies studentai. Kultūros ir švietimo svarbą stiprinant savo valstybės galias pukiai suprantą mūsų nedraugai ir negaili tam nei žmonių, nei pinigų. Privalome tai suprashti ir mes. Nemokami koncer-

tai nutildo lietuviškas dainas. O ten, kur nutyla mūsų dainos, gali greitai sumažėti ir Lietuvos“, – sakė D. Grybauskaitė.

Baigdama savo pranešimą respublikos vadovė priminė, kad prieš dvidešimt metų tauata priėmė ir paskelbė Konstituciją – pagrindinį susitarimą, kaip ir kokią valstybę norime kurti: „Konstitucijos dvidešimtmečio minėjime viena gimnazistė pabrėžė, kad tai visuomeninė sutartis, atnešusi mums sėkmę. Ir pastebėjo, kad joje yra visos mūsų teisės ir tik penkios pareigos. Kai kam pareiga gyventi pagal ši

susitarimą kartais dar atrodo per sunki. Tačiau tai vienintelis kelias į pasitikėjimą vienam kitu ir savo valstybe. Tai mūsų išlikimo garantas. Šiandien visi laikome Konstitucijos egzaminą, lemsiantį, ar išliksime tauta, atkakliai ginančia savo laisvę ir nepriklausomybę, išsaugojusia gimtąją kalbą, raštą ir papročius, iškūnijusia teisę gyventi laisvai ir kurti savo protėvių žemėje – Nepriklausomoje Lietuvos valstybėje. Laisvę trapi. Tik ginama mūsų vienybės ir sau goma mūsų širdyse ji išlieka“.

Parengė Ingrida VĘGELYTĖ

Juozas ir Teklė Papečkiai

Jūros PAPEČKYTĖS-KATALYNIENĖS (1925–1998) prisiminimui, parašytu 1991 metais, ištraukos. Pasakojimai mus nuneš į tragiškas šiai šeimai ir visai Lietuvai dienas.

Juozas (1890–1942) ir Teklė (1888–1952) Papečkiai gyveno Kaune, Vaižganto gatvėje. Juozas buvo greta namą pasistačiusio Petro Klimo studijų draugas, baigęs Maskvos universitetą teisininkas, 1926 metais tapo pulkininku leitenantu, dyliktoje Mykolo Šleževičiaus Lietuvos Vyriausybėje paskirtas Krašto apsaugos ministru. Kilęs iš Puskepurių kaimo, Šunskų valsčiaus, Marijampolės apskrities. Žmona Teklė Vaitiekaitė – iš Taučiūnų kaimo (dabar – Skaistgirio seniūnija, Joniškio rajonas), garsios Šaukotų bajorų Vambutų giminės, aukštuočius mokslus taip pat baigę Maskvoje. Susituko Kaune 1923 metais, šeima augino pamečiui gimusių dukreles Dainą ir Jūrą. 1927–1928 metais Juozas Papečkys advokatavo Kaune, 1929 metų sausio 1 dieną tapo Valstybės Tarybos nariu, 1938–1940 metais – Valstybės Tarybos pirmminiko pavaduotoju. Mergaitės mokesi „Aušros“ gimnazijoje, laisvai kalbėjo vokiečių ir prancūzų kalbomis.

Atėjo lemtingi Lietuvai 1940 metai...

Mūsų tėvelio jaunystė nebuvo lengva. Pagal seną tradiciją vyriausiasis sūnus buvo ruošiamas kunigu, bet mano tėvelis svajojo tapti karininku ir šeimos valiai nepaklusno. Už tai iš namų neteko paramos. Istojo Marijampolės gimnaziją, turėjo užsidirbtį pragyvenimui, mokė vaikus, o studijuodamas Maskvoje aktyviai dalyvavo lietuvių jaunimo veikloje. Rašė eilėraščius, pasirašinėjo Jono Rainio pseudonimu. Baigę aukštuočius karininkų kursus, tad 1918 metais sugrižė į Lietuvą, tarnavo kariuomenėje.

Vaikystė ir keli jaunystės metai buvo mano gražiausias gyvenimo laikotarpis. Mokėsi „Aušros“ mergaičių gimnazijoje ir Kauno konservatorijoje. Mokėsi vokiečių ir prancūzų kalbų, daug sportavome, stovyklavome skautų stovyklose. Mamytės tėviškėje Šaukotuose atostogaudavome. Suvažiuodavo čia visa giminė, jaunimas jodinėdavo, žaisdavo, maudydavosi. Kai nuvažiuodavome į tėvelio tėviškę Puskepurius, dirbdavome. Tėvelis su dėdėmis dalgiais šienavo, o mes

grėbdavome, veždavome šieną. Vakarais skambédavo lietuviškos dainos.

Bėgo metai. Kai mirė senelis, mamytė iš brolio gavo savo dalį. Tėveliai dar paėmė valstybinę paskolą ir nusipirkė Vaižganto gatvėje sklypą, pradėjo statyti namus. Tai buvo apie 1935 metus. Teko pasispausti, nes reikėjo grąžinti paskolą, tad nesipuošėme, padėjome tėveliams, kiek galėjome, ir buvome laiminges. 1937 metais persikėlėme į savo namus. Namas buvo didelis, tad dalį jo nuomavome. Tėvelis namą pasistatė prie savo mokslo draugo diplomato Petro Klimo, abu draugavo, buvo kilę nuo Marijampolės. Tuo metu Petras Klimas su šeima gyveno ir diplomatu dirbo Prancūzijoje, o jo namuose buvo Švedijos Karalystės ambasadą. Prieš tai gyvenome Mickevičiaus gatvėje. Tvoros dar nebuvo, tai smagu buvo žiemą važinėtis rogtėmis nuo kalno. Dėdės agronomo Klemenso Papečkio padedami, užveisėme sodą ir nekantraudami laukėme pirmųjų vaisių, kurie prinoko 1941 metų rudenį, kai jau buvome tremtyje...

1940 metų birželio 15 dieną su sesute buvome pas mano krikšto tėvelį profesorių Augustiną Janulaitį (1878–1950), knyginiuką, istoriką, teisės mokslo daktarą, kuris gyveno Kęstučio gatvėje. Jo žmona dailininkė Elena tapė mūsų su sese Daina paveikslą, kuris iki šiol išliko. Tėvelingą dieną ponia E. Janulaitienė pakėlė telefono ragelijos veidas išbalo. Padėjusi raga, pasakė:

– Mergaitės, skambino jūsų mamytė ir prašė, kad grįžtumėte į namus. Būkite ramios, neišsigąskite, nes prie jūsų namo stovi sovietų tankai.

Mantada buvo penkiolika, sesė vieneriais metasi vyresnė. Atsisveikinome ir išėjome. Gatvėmis važinėjome sovietų tankai, nuo triukšmo Kauñas buvo pavirtęs klaikiu aviliu. Vieni žmonės slėpėsi, kiti bėgo žiūrėti. Keli žydu tautybės žmonės numetė kareiviams gėlių, tankai stovėjo prie svarbesnių įstaigų. Kareliviai dvokė prakaitu, gal nuo apmuturiuotų autų. Lyg dabar matau galifė kelnes, ištrauktus marškinius ir basas, tarsi tvarsčiai apmuaturiuotas jų kojas. Auliniai batais avėjo tik karininkai. Užkopė ant kalno, pamatėme, kad ir prie radio stoties stovėjo tankas.

Gyvenimo išbandymai

Prasidėjo miesto siaubimas. Karininkai baltomis arba raudonomis beretėmis, pliušiniai puspalčiai, juodomis ar baltomis kojinėmis zujo po parduotuves. Miestas, kuriame niekada anksčiau nebūdavo eilių, staiga virtos skruzdėlynu. Sovietai dėžėmis nešė pirkinius: drabužius, batus, kojines, trikotažą, maistą. „Mažoji Amerika“ – galėdavai išgirsti savimi patenkintų kariškių, jų žmonų lūpose. Visa tai keliavo į Rytius, o iš ten ateidavo vagonai

atnešę į Lietuvą visas blogybes. Traukiniui pajudėjus, kariai uždainavo: „Sudiev, Lietuva...“ Stovėjome suakmenėję iki tol, kol paskutinis vagonas dingo tunelyje.

Atėjo Lietuvai klaikios dienos. Supratome, kad Tėvynė užplūdo barbarai. Kartą su pusbroliu nuėjome į „Pieno centrą“, čia buvo galima pavalgyti rūgprienio su šviežiomis bulvystėmis. Stebėjomės, kad iš pradžių sovietai, eidami į tualetą, nešdavosi kibiravandens, nes nematę van-

Teklė Papečkaitė su dukterimis Daina ir Jūra. 1928 metai

Vaižganto gatvės mergaitės, būsimos tremtinės (iš kairės): nežinoma, Daina Papečkaitė, Stasė Juškytė, Jūra Papečkaitė ir Liuda Juškytė. 1938 metai

arbūžu su užrašais kreida „Badaujančiai Lietuvai“. I mūsų gyvenimą atėjo melas, veidmainystė, kančia. Doneilaičio gatvėje, prie Ministerijos Tarybos, susirinko atsisveikinti kariai. Jie buvo jau be diržų ir širdžių veriančiai žodžiais dainavo: „Sudiev, Lietuva, man linksma buvo gyventi tavo šalelėj...“ Geležinkelio stotyje verksmai ir aimašas: ten žmonės susirinko atsisveikinti su Lietuvos kariškiais, vežamais į Rusiją. Nuskynėme visas žydičias mūsų darželio gėles ir nubėgome į stotį. Ten slankiojo civiliai tipai, kai kurie buvo su fotoaparatais. Tada dar nesupratau, kad tai saugumiečiai,

dentiekio, nežinojo, jog pankaka vandeniu nuleisti patrankai rankenėlę. Matėme, kad kariškiai, sėdintys šalia mūsų, gal pirmą kartą laiko rankose šakutes. Kai nesisekė, valgė bulves rankomis. Teatruose pasirodydavo kariškienės su naktiniais baltiniai, nesuprasdamos tikrosios jų paskirties. Kartą neįslaikiau ir prunkstelėjau. Tėvelis paėmė man už ausies. „Kad negirdēčiau“, – tepasakė.

Valstybės Taryba buvo paleista liepos 26 diena. Tėvelis įsitarbino Liaudies teisingumo komisariate kodifikacijos skyriaus konsultantu. Mus perspėjo, kad neišsioktume, kur nereikia. Nebuvo

tada dar gatvėse valkataujančiųjų, girtuoklių, kaip ir sulaužytų suoliukų, telefono būdelių. Kiekvienas stengėsi rasti vietą ir toliau gyventi, nedaryti gėdos savo tautai. Mums buvo pasiulyta repatriuoti į Vokietiją, bet tėvelis griežtai atmetė, sakydamas, kad nieko bloga nepadarės, tik kovoja už Lietuvą.

1940 metų Vėlinių vakara Vytauto prospektą kapinėse, prie Nežinomo kareivio kapo, susirinkome daug jaunimo. Mes, pasipuošę gimnazistų ar studentų kepuraitėmis, deginome žvakutes. Praėjo kolona su raudonomis vėliauvinis prie kažkokio darbininko kapo. Paminklą supotujos, už jų pasistatę apykakles stovėjo neaiškūtipai. Fotografavo. Mes užgiedojome: „Marija, Marija“, „Lietuva, Tėvyne mūsų...“ Staiga pasirodė raitoji policija, kilo panika, pradėjo žmones suminėti. Mane išgelbėjo keliai kariai. Nutraukę nuo galvos gimnazistišką kepuraitę, jie perkėlė mane per tvorą į vokiečių ar rusų kapines. Iš ten nubėgau namo. Rytojau dieną mokykloje nebuvo 4 berniukų – jie buvo suimi. Tada jau mokiausi bendroje berniukų ir mergaičių „Aušros“ gimnazijoje.

Lietuva ženkliai pasikeitė 1940 metais. Atsirado spec. parduotuvės, kavinės, skirtos tik išrinktiesiems. Atsimenu, anksčiau, kai perėjau į septintą klasę, kartu su mamyte nuėjome pirkti batų. Mane padodino į kėdę, atneše daug dėžučių su alyvine, matavo ant mano kojų. Apaudavo, apžiūrėdavo, spaudžia batai ar ne, ar tinka man. Parduotuvės buvo pilnos, nors nebuvo nei planuotojų, nei ekonomistų, nei buhalterių. Viską daryda vo pats parduotuvės savininkas. Gamyklose darbininkai nevogdavo, per Kalėdas ar Velykas iš savininkų gaudavo premijas, cigarečių, saldai nių, medžiagų, batų.

Okupavus Lietuvą, prasidėjo gyventojų „suglaudimas“. Iki tol penkiuose kambariuose gyvenome 6 žmonės. Mums paliko 3 kambarius, o į kitus įkėlė kariškius. Tėvelis pasiekė, kad pas mus apgyvendintų lietuvius – pulkininko Dominyko Kizlausko sūnus, kurie tuo metu mokesi. Kai mus ištremė, apie juos nieko negirdėjome...

(bus daugiau)
Pagal Jūros PAPEČKYTĖS-KATALYNIENĖS prisiminimus spaudai parengė Stanislovas ABROMAVIČIUS

Norilsko sukilio 60 metų paminėjimas

(atkelta iš 1 psl.)

Buvo nutarta, kad 10 procentų kalinių reikia „nu-leisti kraują“.

1953 metų birželio 13 dieną kariuomenė užėmė Gorlago 1-ajį skyrių, o birželio 30 dieną šturmavo 5-ajį lagerio skyrių. Anot sukilime dalyvavusio Broniaus Zlatkaus, 5-ajame skyriuje žuvo 7 lietuvių: V. Subačius, J. Kasparas,

Norilsko lagerio sukilio dalyvis Vytautas Kazilionis

Rimkus, kitų keturių asmenų pavardės neišaiškintos. 1953 metų rugpjūčio 4-osios naktį buvo užimtas paskutinis 3-iasis Gorlago skyrius.

Tiksliai neįmanoma pasakyti, kiek aukų pareikalavo 35 dienas (pagal kitus pasiskymus – 2 mėnesius) trukęs Norilsko sukilimas. Julius Mačiulis, tvarkė žuvusiu kūnus, teigia, kad žuvo apie 250 kalinių, ukrainiečiai nu-rodo dar didesnį aukų skaičių. Kalinių kapinių, esančių Šmito kalno papédėje, išrašų knygoje nurodyta, kad čia birželio–rugpjūčio mėnesiais palaidota 150 bevardžių asmenų, o per visą Norilsko lagerių egzistavimo laikotarpi – net 95 tūkstančiai kalinių.

Oficialiamė akte, surašytame po sukilio „nuraminiu“, pateikta ši aukų statistika: 5-ajame lagerio skyriuje užmušti 58, sužeisti 98; 3-iajame lagerio skyriuje užmušti 57, sužeisti 128 kaliniai. Norilsko prokuroro vaduotojas Pavlovskis, dalyvavęs kalinių sušaudymo akcijose, nurodo, kad vien 3-iajame skyriuje buvo užmušti 104 kaliniai, keli šimtai sužeista. Apibendrinant sukilimo pasekmes ir reikšmę galima teigti, kad jau 1953 metais buvo jaučiami sukilimo rezultatai: režimas lageryje sušvelnintas, o 1954 metais likviduotas ir pats Gorlagas.

I sukilimo 60-ujų metinių

minėjimą atvyko ir ukrainiečiai. Jų atstovas Michailas Tkačukas įteikė tradicinį duonos kepalą ir juodą–raudoną juodą vėliavą, tada plevėsavusią Norilske. Buvo rodomas jo sukurtas dokumentinis filmas apie tremtinius. Aprašyti filmo neįmanoma, reikia jį pamatyti, kad pajustum tą dvasią. Michailas Tkačukas parabréžė (ir filme), kad „aršiaus“ ir atspariausiai sukilėliai buvo ukrainiečiai ir lietuviai. Jie turėjo savo komitetą ir veikė labai organizuotai.

Profesorė Ona Voverienė pristatė savo knygą „Tau-tos sargyboje“, kurioje rašoma ir apie Norilsko lageriuose kalėjusiuosius. Ukrainos atstovai įteikė Norilsko sukilimo vėliavą Genocido aukų muziejui.

Paskutinis renginyje kalbėjo LPKTS Varėnos filialo pirmininkas Vytautas Kazilionis, kuriam teko net 3 mėnesius pabūti mirtininkų kameroje. Jis papasakojo apie Norilsko sukilimo epopėją, pabrėžė organizuotumą ir lietuvių indėli. Pats Vytautas Kazilionis su draugais dalyvavo iškeliant Norilsko sukiliomo vėliavą. Vėliavą iškelti pavedė internacinalinis komitetas, kuris veikė lageryje pogrin-džio sąlygomis. V. Kazilionis kalbėjo apie aukas, kurių pareikalavo Norilsko sukilimas. Tylos minute buvo pagerbtai žuvusieji. V. Kazilionis kvietė reikalauti iš Rusijos žalos atlyginimo buvusiems politiniams kaliniams ir tremtiniams. Seimo komisių, Prezidente, Seimo pirmininkui įteiktas memorandumas.

Pasibaigus minėjimui daugelis dalyvių dalyvavome ekskursijoje, susipažinome su visais trimis Seimo rūmais, pabuvojome salėje, kur buvo paskelbtas Lietuvos Nepriklausomybės Aktais. Dokumentą apžiūrėjome vienoje iš salių, taip pat susipažinome su senųjų knygų paroda, kurioje matėme Pirmajį Lietuvos Statutą, visų pokario metų ir dabartinių Seimo pirmininkų nuotraukas. Idomu tai, jog pirmame Lietuvos Seime dalyvavo penkios moterys, tarp jų vyriausia buvo raštoja Petkevičaitė-Bitė. Nuoto laiko ir prigijo tradicija naujai išrinkto Seimo posėdžių pradėti vyriausiam amžiumi Seimo nariui.

Eduardas JŪRAS

I muziejų moksleiviai atsivežė savo sukurtus „tremties laiškus“

Birželio 5 dieną beveik keturių dešimtys Kauno Šv. Prancišaus mokyklos mokiniai su Tolerancijos ugdymo centro (TUC) iniciatyvas paraikančiomis istorijos mokytojais apsilankė Kauno miesto muziejaus Tremties ir rezistencijos ekspozicijoje – prieš 20 metų LPKTS įkurtame Kauno rezistencijos ir tremties muziejuje. Jie pam-

Atsiliepdami į šią iniciatyvą Šv. Prancišaus mokyklos mokytojai pakvietė savo mokinius pagaminti vokus su laiškais, kuriuose būtu aprašomas tremtinii istorijos, mintys apie tremtį ir išgyvenimą sunkiomis sąlygomis. Mokiniai ne tik rašė laiškus, bet ir kūrė eiléraščius, piešė piešinius.

Baigiamasis pilietinės ini-

kančių mirė nuo išsekimo, kaip jo tėvų mirtinai sumušė kareiviai... Visi tylėjo ir klau-sėsi, keletas žmonių apsiverkė. Tada senelis nutilo, patylėjo ir pasakė: „Paklausykit manęs, daug patyrusio ir išgyvenusio žmogaus, – kovokit už savo svajones, būkite vieningi ir lai-mingi, niekada nepasiuoki-te, nes tik tada pajusite, ko sie-kė ir dėl ko kovojo jūsų protė-

Kauno Šv. Prancišaus mokyklos mokiniai prie Kauno rezistencijos ir tremties muziejaus Rasos Krulikauskienės nuotr.

nejo 72-iasias pirmųjų trėmimų metines, kuomet per vieną savaitę iš Lietuvos buvo ištremta apie septyniolika su puse tūkstančio žmonių.

Šv. Prancišaus mokykla nuo pat TUC įkūrimo pradžios dalyvauja pilietinėse iniciatyvose, pavyzdžiui, pernai inicijavo bendrą Kauno moksleivių ir Lietuvos politinų kalinių ir tremtinų sąjungos renginį „Lagaminas... Jame sutilpo visas mūsų gyvenimas“.

Mokyklos Tolerancijos ugdymo centrą koordinuoja anglų kalbos mokytoja Rasa Krulikauskienė, jo veikloje dalyvauja mokyklos direktoriaus pavaduotoja, istorijos mokytoja Elvyra Bačenienė, istorijos mokytojos Loreta Ragulskienė, Raimonda Žemaitaitienė, geografijos mokytoja Vita Kuliešiūtė bei klasių auklėtočiai. Kasmet aplankomas prie geležinkelio stoties ant kalno stovintis kryžius (autorius Pijus Krušinskas), skirtas trėmimui aukoms atminti.

Šiame Tarptautinė komisija nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti pakvietė Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklas Birželio 14-ąją, Gedulo ir Vilties dieną, pamėti organizuojant pilietinę iniciatyvą „Vilties medis“. Iniciatyvos simbolis – medis, reiškiantis tautos stiprybę, žmonių gebėjimą nepalūžti okupacijos sąlygomis.

ciatyvos „Vilties medis“ renginys įvyko Tremties ir rezistencijos ekspozicijoje, kur atvykę moksleiviai susipažino su muziejaus eksponatais, apvaikščiojo buvusių Senųjų (Karmelitų) kapinių teritoriją, pagilino istorijos žinias.

Vienas laiškas su moksleivių kūryba buvo prikabintas ant greta muziejaus augančio medžio. Visas pluoštas istorijos pamokų metu sukurtų laiškų su mokinii mintimis ir piešiniais liko muziejuje. Bent nedidelę dalelę šių kūrinių norime paskelbti ir „Tremtinyje“.

Mielas drauge,
nors matėmės nesenai, tačiau aš pamačiau ir išgirdau-tai, apie ką niekam negalėjau papasakoti.

Prieš savaitę, eidamas keiliu autobuso stotelės link, pamačiau porą vyrių, kurie susigincijo ir pradėjo kabinėtis vienais prie kito, prasidėjo grumytynės. Tada prie jų priėjo senas, šlubuojantis, žilas senekas. Jis verkdamas išskyrė juos ir sugrįžo atgal laukti autobuso. Prie jo priėjo pora moterų ir paklausė, kodėl jis verkia. Senekas pakėlė akis, pažiūrėjo į tas moteris ir pradėjo pasakoti. Jis pasakojo ilgai ir graudžiai apie tai, kaip jis mažas būdamas su šeima buvo ištremtas į Sibirą, kaip jie nuolatos šalo ir badavo, kaip jis sunkiai dirbo sunkiausiomis sąlygomis, kaip jo motina su seserimi susirgo ir po ilgų

vai, nes tik tada Lietuva žydės visu savo gražumu“.

Tik išlipęs į autobusą pagal-vojau apie šiuos žodžius ir su-pratau, kad tas senelis buvo teisus.

**Nuoširdžiai,
tavo draugas.**
Algimantas Ratkelis
(11b klasė)

Sveika, močiute,
Artejant Birželio 14 dienai,
Gedulo ir Vilties dienai, vis
daugiau ir daugiau mąstau
apie gyvenimą tremtyje. Nesu-
vokiu, kaip praradus viską,
reikėjo rasti vilties, ryžto...
Sunku patikėti, kad nebuvu
pasigailėta nei vaikų, nei se-
nolių... Kadangi tu visada bu-
vai patriotė, senelis ir jo bro-
liai taip pat, norėjau sužinoti
tavo pasakojimą apie tremtį,
apie mūsų giminės likimą.
Skaičiau nemažai žiaurių istorijų
apie prarastus artimuosius
ir kitų, bet kas tuo metu
vyko Lietuvoje? Turbūt buvo
sunku žiūrėti į žmonių plyštan-
čias širdis, verkiančias akis.
Aš visada didžiausiai tavimi,
kad buvai prieš komjaunimą,
kad net darbą aukoja dėl Lie-
tuvos... Aš dėkoju Dievui, kad
tu likai Lietuvoje ir saugoja
galimas aukas... Močiute,
prašau, papasakok apie Lie-
tuvoje likusiuosius ir tremtyje
kentėjusiuosius...

Su meile,
Gabija Bernotaitė
(8b klasė)

**Parengė Rokas
SINKEVIČIUS**

Buvusi tremtinė Olesė
BURAGAITĖ 2002-2003

**metais užrašė savo ir seserų:
Justinos, Anelės, Alfonės ir
Vitalijos, prisiminimus ir išgyvenimus. Pateikiu prisiminimų santrauką.**

Ankstyvą 1941 metų birželio 14-osios rytą tėvelis, žvilgteręs pro langą, pamatė provartelių apačią lendantį kareivį: „Manės ateina!“ Mama susigriebė: „Bék!“ Kur gi pabėgs? Kas bus – tas bus, žinojo, kad areštuojami aukštėtesnes pareigas čia valdininkai, karininkai. Iki 1940-ųjų tėtis Kostas Buragas buvo Sasnavos valsčiaus viršaitis, valdė 30 hektarų žemės, iš jų 15 hektarų jau buvo paimta kariuomenės aerodromo statybai. Atvyko karininkas, keli kareiviai, du valstiečiai – liudininkai. Perskaitė mūsų šeimos sąrašą ir pareiškė, kad visus išveža į kitą sritį. Sąraše nebuvė močiutės – tėvelio mamos, jos pavardė pagal antrą vyrą – Matulaitienė. Paklausus, ar negalima kartu paimti ir močiutės, buvo griežtai atsakytą, kad išvežami tik tie, kurie yra sąraše.

Prikėlė mus, penkias seseris. Vyriausiajai Justinai tada buvo suėję 14 metų, jauniausiajai Vitalijai išvežimo dieną sukako septyneri. Karininko būta užjaučiančio, paklausė, ar pasiėmėme miltų. Tėtis atsakė: „Ten nusipirkime“, „Pasiimkit,“ – teptas karininkas. Pasiėmėme miltų, keletą palčių lašinių. Dar karininko patartį pasiėmėme kirvį ir pjūklą.

Sutūpėme kėbule ant ryšulį. Pro ašaras vos jūrėjome sulinkusių, paplūdusių ašaromis močiutę ir ją prilaikančią pas mus gyvenusią pardavėją Zigmantienę.

Marijampolėje sulaipino į gyvulinį vagoną. Podvejų dieną šeimos narius perkėlė į kitą vagoną, pas tėvelį likovisas rankinis bagažas, maistas. Buvo nežmoniškai tvanku, viisi iš eilės eidavome pakvėpuoti prie praviro lanelio. Potriju dienų traukinys pajudėjo iš Marijampolės. Naujojoje Vilniuje nuo traukinio buvo atkabinti paskutiniai sastato vagonai, kuriuose buvo atskirti nuo šeimų vyrai.

Kelionėje rimtai sunegalavo mūsų mama. Vagone buvo senukai broliai Laucevičiai. Vienas iš jų – gydytojas. Jie turėjo vaistų. Supratę ligą, mamą išgydė.

Liepos pradžioje išlaipino Bijo, Altajaus krašte. Su savo bagažu išsiestėme ant Bijos upės kranto. Mūsų šeimą, vieną iš paskutinių, kartu su keliomis kitomis baržą

nuplkdė Bijos upė žemyn į Vech Obskojo kiaulių tarybinį ūkį. Patalpinovienam namelyje, kur buvo du kambariai. Nusipirkti vietinėje paruočiavė nieko nebuvó, išskyrus degtukus ir žibalą. Ir tai nevisada. Pradėjome maius su vietiniais gyventojais. Iš pradžių jie vengė bendrauti, nes buvo perspėti apie atvežamus fašistus nuo Baltijos.

Kostas Buragas – valsčiaus viršaitis

Gavę pirmajį atlyginimą visi buvo sutrikę. Mama uždirbo 14 rublių. Kaip išmaištinti šešių asmenų šeimą? I darbą pradėjo eiti ir vyriausioji duktė, keturiolikmetė Justina.

Ankstyvą žiemos rytą mama išėjo parsinešti vandens iš Katunės upės. Besemiant ant rą kibirą ledas išlūžo ir mama atsidūrė lediniame vandenye. Laikėsi už ledo krašto, kepurėjosi, meldėsi. Namo parėjo sušalusiai į kaulą drabužais. Kartu su mumis gyvensi Miniauskienė greitai ištrynė kūną spiritu, kurio daugė agronomas Veteris, sugirdė karštos arbatos ir mama nesusirgo. Taip mes antrą kartą vos per plauką netapoome našlaičiai.

Jau baigiantis vasarai kai kurios šeimos pradėjo susirašinti su atskirtais vyrais, buvusiais Krasnojarsko krašto lageriuose. Miniauskienė ir Ašmonienė sužinojo, kad jų vyrai pirmosios žiemos lagerje neištūvė. Mūsų tėtis buvo labiau užsigrūdinės nei kiti, iš mažens prates prie darbų. Užsigrūdinimo dar neužteko, buvo aukštas, namuose svérė 105 kilogramus, lageryje svoris nukrito iki 67 kilogramų. Kol gyvenome Altajaus krašte, siuntėme jam siuntinius: lašinių, pakepintų sviesė miltų, svogūnų. Tėvelis rašyda laiškus ant likusių pas jų nuotraukų ir siušdavo lyg atvirališkius. Rašyti reikėjo

rusiškai. Vėliau gaudavome laiškus, rašytus iš ant beržotočių. Po karo iš Lietuvos siuntinių atsiusdavo giminės ir pažystami.

1942 metų birželio pabaigoje daži lietuvių tremtiniai sunirkė Turuchtoje buvo labai sunkios. Žiemą nepaprastai šalome. Vandenių tempdavome iš Lenos upės. Krantas aukštas ir status, be to iki bėrako reikėjo nešti apie 300 metrų. Apie trejus metus patyrėme tikrą badą. Vaikai plaplaukė rinko bulvių luppenas. Virėme sriubą ne tik iš balandų, dildželių, bet ir iš visai nepažystamų žolių. Virdavome košę iš laukinių tulpių svogūnelių, kepdamas blynus iš meškuogių. Slapta rinkdavome po javapjūtės likusias laukuose varpas, sugrūsdavome ir iš šių pusiau miltų su ašakomis virdavome kukulius, kurių mamos jėdavavo vaikams, išvykstantiems dirbtį į atokesnius miškų ukiui poskyrius.

Antra rugsėjo pusė. Upė jau plaukė ižas. Sutalpino į garlaivij „Maskva“. Kiek per naktį plaukus mus išlaipino krante. Rytė vežimas nugabeno į Turuchtos kaimą Lensko rajone. Įkurdino klubo salėje, miegojome ant grindų, šeimos vienos nuo kitų atsitvėrusių ryšuliais. Turuchtoje jau radome tremtiniai: suomių ir vokiečių.

Dirbtį teko miške. Tremtiniai, neturėdami jokių kitų maisto atsargų, kentėjo tikrą badą. Uždirbdavo čia kiek daugiau nei Altajuje, bet pinių vos užtekdavo maistui, skirtam pagal kortelles išsipirkti. Darbas buvo sunkus ir pavojingas.

1944 metų žiemą vieną iš mano seserų Buragaičių užgruovo medis sausuolis. Sužalotą stuburą teko gydyti apie tris mėnesius. Vladui Miliūšiui krintanti šaka sulaužė raktikaulį. Nuolat persekiojo alkis. Dirbdami apie nicką negalvojome, tik apie duoną. Kankino ir neįprasti mums šalčiai, vasarą temperatūra pakildavo iki 50 laipsnių, kauduodavo uodai, mašalai.

Gyvenantys ir dirbantys Turuchtoje galėjo valgykloje nusipirkti sriubos, bet jos visiems norintiems neužtekda. Virėjos, dalijančios sriubą, eilės nepaisydavo. Vieną dieną stovinčiam prie pat lanelio Miliūšiui sriubos neužteko ir jis karčiai ištare: „Niek, bus ir mūsų gatvėje šventė...“ Tos pačios dienos vakarą jis buvo areštuotas ir išvežtas į rajono centrą Muchtują (dabar – Lenskas). Iš ten netrukus atėjo žinia, kad Miliūšis mirė. Neaišku, kaip mirė ir kur palaidotas.

Po Miliūšio mirties kartą komendantas iš NKVD pasišaukė Miliūšienę ir sako: „Žinau, kad turi aukso. Privalai ji atiduoti karo reikalams, o

jei kam nors prasitarsi, bus kaip vyru“. Miliūšienė nuneš komendantui du auksinius laikrodžius. Taip „nusipirk“ sau, o gal ir vaimams, gyvybę.

Tremtiniai gyvenimo sąlygos Turuchtoje buvo labai sunkios. Žiemą nepaprastai šalome. Vandenių tempdavome iš Lenos upės. Krantas aukštas ir status, be to iki bėrako reikėjo nešti apie 300 metrų. Apie trejus metus patyrėme tikrą badą. Vaikai plaplaukė rinko bulvių luppenas. Virėme sriubą ne tik iš balandų, dildželių, bet ir iš visai nepažystamų žolių. Virdavome košę iš laukinių tulpių svogūnelių, kepdamas blynus iš meškuogių. Slapta rinkdavome po javapjūtės likusias laukuose varpas, sugrūsdavome ir iš šių pusiau miltų su ašakomis virdavome kukulius, kurių mamos jėdavavo vaikams, išvykstantiems dirbtį į atokesnius miškų ukiui poskyrius.

Nedideliamė Turuchtos kolūkyje buvo auginamos bulvės ir javai. Grūdai buvo laikomi tik po stogu. Vieną naktį mama išsiruošė tų grūdų par sinešti. Ji buvo labai religinga, bet nelaikė tai nuodėmė, mes buvome valdžiosapiplėsti ir gynėmės nuo bado. Maman sučiupo sargas, paskui teisme teisė. Atseikėjo trejus metus kalėjimo. Iš karto ne išvežė į lagerį, iš Muchtujos paleido į namus – laukę, kol Lena pajudės ledai. Kai ledai pajudėjo, baigėsi karas. Ta proga paskelbė amnestiją ir mama liko su dukrelėmis.

Kad ir kaip tremtiniai stengesi išlikti, neteklys ne aplenkė mūsų būrio. Pirmiausia sirsugios džiova mišre dvi seserys Alina ir Nijolė Kundrotaitės, vėliau džiova nusinešė Šiaučiūnienę, buvęs Lietuvos studentas Marius Milevičius, Jakimavičius (tėvas), Laužadis (tėvas), vyras su žmona Jočinai, Baltrus ir Marija Miliūšiai, Ruslandorio abu tėvai ir žmona, šešiolikmetis Juozas Lazauskas, Christausko motina mirė dar kelionėje Osetrove. Jų palai-kai amžiams liko Sibire. Dau-guma jų palaidoti Turuchtos miškelio kapinėse, o ten, jau mums išvykus, siautė gaisras. Išdegė kapinėse augę medžiai, gaisras sulygino visus kauburėlius.

1947 metų rudenį miškų ūkis iš Turuchtos persikelė į Niują – apie 20 kilometrų upė aukštyn. Ten buvo perkelta dalis tremtiniai, persikėlė ir dalis vietinių gyventojų. Iš vių tautybių tremtiniai mokslo

labiausiai siekė lietuviai. Baigę Muchtujos ar Niujos vidurinės mokyklas, toliau mokėsi Jakutsko pedagoginiame institute. Kai kurie lietuviai mokėsi įvairiuose technikumose, Pranas Porutis – dailės technikume.

Frontui nuslinkus į Vakarus, pradėjome gauti laiškus iš siuntinių iš Lietuvos. Sužinojome, kad močiutė, nesulaukusi iš mūsų žinutės, mirė 1944 metų rudenį.

1952 metais, baigusi mokytojų institutą, buvau pas skirta į tolimąjį Siaurę už poliarinio rato. Trejus metus išgyvenau Kazačėje (dabar Verchojansko rajonas). Poto atsidūriau Zyriankoje Verchne – Kolymos rajone. Penkerius metus ten gyvenant netekovalgysi šviežių bulvių ir svogūnų, gerti tikro pieno ar suvalgysi bent vieną kiaušinį. Jei gaudavome kokį svogūną, tai jo griezinėliais trindavome dantinas. Pagaliau gavau matematikos mokytojos vietą Niujos vidurinėje mokykloje. Ten gyveno ištekėjusios dvi vyresnės seserys, mama ir lajeriuose likę gyvas tėvelis.

Mūsų šeimos nariai vienas po kito grįžo Lietuvon. Savuose namuose apsigyventi neleido – ten buvo įsikūrusi Vinčų kolūkio kontora, parduotuvė, gyveno kelios šeimos. Alfonė su savo šeima grįžo pusmečiu anksčiau ir įsidiarbino Kauno rajono Ezerėlio vidurinėje mokykloje. Pas ją apsigyveno tėvai. Vėliau jie nusipirkė namelį Garliavoje ir priėmė gržusias Anelės ir Justinos šeimas.

Grįžau drauge su tėvais ir seserimi Vitalija. Jokio atsakymo ir pasiūlymo iš Švietimo ministerijos negavau. Susiradau darbą Kaišiadorių rajono Gegužinės septynmetėje mokykloje. Vietos valdžiai ir saugumui išsiaiškinus, koks „liaudies priešas“ įsitaisė jų rajone, man parciškė, kad neturiu teisės gyventi Lietuvoje. Susirinkimuose buvau linksniuoja „buože“ ir „liaudies priešu“. Iškvietė į Kaišiadorių saugumą, siūlė bendradarbiauti. Sakė, jei nesutiksiu, turiau tuo pat išvykti į Kaišiadorių rajono. Išvažiavau pas tėvus į Garliavą, gyvenau neprisiregistravusi ir be darbo. Neregistravavo ir sesers Anelės su vyru. Prisiregistravau mums pavyko tik kai davėme kyš. Susiradau darbą Marijampolės rajono Padovinio aštuonmetėje mokykloje. Išdirbau 32 metus, kol išėjau į pensiją.

Parengė
Aleksandras JAKUBONIS

Už Dzūkų šalelę paguldė galvele

Gegužės 30 dieną vykusiame posėdyje Alytaus miesto savivaldybės taryba nuspindė suteikti Alytaus miesto garbės piliečio vardą Lietuvos kariuomenės pulkininkui Domininkui Jėčiui (po mirties) už veiklą, siekiant išsaugoti ir atkurti Lietuvos valstybingumą.

Plk. Domininkas Jėčys gimė Biržų krašte, tačiau nuo 1936 metų jo gyvenimas, tarnyba ir veikla susijusi su Alytumi: nuo 1936 metų tarnavo Alytaus apskritys komendantūroje karininku šaulių reikalams, vėliau buvo XIX Alytaus šaulių rinktinės vado pavaduotojas; nuo 1940 metų perkeltas į Seinų komendantūrą ir paskirtas Seinų apskritys kariuvių viršininku. Atnakės Lazdiju aps. LKP(b) komitetui perduoti šaukiamojo amžiaus vyru sąrašus ir vengdamas suėmimo 1941 metais iš karinės tarnybos pasitraukė, slapsėsi; kilus Vokietijos-SSSR karui grįžo į Alytaus apskritys karo komendantą pareigas, kurias vykdė iki 1941 metų rugpjūčio 5 dienos, kai vokiečių okupacine valdžia komendantūrą išformavo. Vokiečių okupacijos metais dirbo Alytaus savivaldybės Socialinio aprūpi-

nimo skyriaus vedėju.

1944 metais pradėjus formuoti gen. P. Plechavičiaus Vietinė Rinktinę paskirtas Alytaus dalinio vadu, vokiečiams uždraudus Vietinė

Plk. Domininkas Jėčys

Rinktinę išformavo Alytaus dalinį. 1945 metų pradžioje pasirinko partizano kovų keilią. Suorganizavo Dzūkijos rinktinę Punios šile, išrinktas jos vadu, slapyvardžiu Ažuolis. 1946 metų balandį paskirtas A apygardos vadu, gegužę tapo pirmuoju Dainavos apygardos vadu, nuo lapkričio 1-osios perėmė Pietų Lietuvos partizanų srities vadą pareigas.

1947 metų balandžio 22-

24 dienomis štabo bunkeryje Punios šile surengė visų Dainavos apygardos grupių ir būrių vadų pasitarimą. Rugpjūčio 11-ają štabo bunkerį Punios šile apsupus emgiebistams, sunkiai sužeistas. Sunaikinės štabo dokumentus, nusišovė. Kūnas niekintas Alytaus MGB kieme.

2011 metų vasarį krašto-tyrininkui Gintarui Lučinskui Lietuvos Ypatingajame archyve pavyko rasti MGB Alytaus apskritys skyriaus darbuotojų surašytą ir pasirašytą aktą apie keturių žuvusių Dainavos apygardos štabo pareigūnų, tarp jų ir D. Jėčio-Ažuolio, palaikų užkasimo (paslepimo) vietą netoli Žydų kapinių Pirmame Alytuje.

2011–2012 m. LGGRTC Specialiųjų tyrimų skyriaus specialistai ir archeologai vykdė kapavietės paieškas, siekiant partizanų palaikus ekshumuoti. Patvirtinus jų tapatybę, iškilmingai perlaidoti.

Visa plk. Domininko Jėčio veikla, siekiant išsaugoti ir atkurti Lietuvos valstybingumą – tai labai kilnūs poelgiai, palikę svarbų pėdsaką Alytaus miesto ir Dainavos kraštoto istorijoje.

Gintaras LUČINSKAS

Mes, tremtiniai, džiaugiamės, kad jaunoji karta, padedama mokytojų, nori žinoti mūsų tautos istoriją. Ačiū renginio iniciatoriui mokytojai Stanislavai Staškuvienei. Visi dalyviai buvo apdovanoti suvenyrais, saldumynais. Projektą iš dalies finansavo Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

Valerija JOKUBAUSKIENĖ

vadas Seržas ir Naisių pagrindinės mokyklos moksleiviai. Buvo pagerbtas žuvusiu už Laisvę atminimas, prisiminimas niekuo nekaltų lietuvių kančios, netekėjus ir mirty. Renginį vedė Simono Daukanto gimnazijos moksleiviai Rugilė ir Eimontas.

Renginio akimirka

Stanislavos Staškuvienės nuotr.

Konferencija „Pokario rezistencija ir XXI amžius“

Gegužės 21 dieną į Šiaulių miesto savivaldybės salę rinkosi buvę tremtiniai, mokytojai ir moksleiviai paminėti 1948-ųjų metų trėmimo 65-iasias metines. LPKTS Šiaulių filialas, Jaunųjų turistų centras ir miesto švietimo centras surengė konferenciją „Pokario rezistencija ir XXI amžius“. Prisikėlimo apygardos vadas dim. kpt. Juozas Močius apžvelgė visą pokario rezistenciją. Jo šeima taip pat buvo ištremta 1948 metais. Skaudžiausias prisiminimas dažios dar keletas tų pačių metų tremtinių: Gediminas Kelmelis, Adolfas Purtulis ir kt. Moksleiviai ir mokytojai skaitė pranešimus, kaip jaunimas supranta pokario Laisvės kovas, trėmimų priežastis ir pasiekmes. Renginyje dainas apie tremtį atliko choras „Tremtinys“, skautų tunto

Renginio akimirka

Stanislavos Staškuvienės nuotr.

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

LPKTS puslapis internete: <http://www.lpkts.lt>

Imonės kodas 3000 32645. Ats./sąsk. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB „SEB“ bankas.

Redaktorė
Jolita Navickienė
Redakcija:

Dalia Maciukevičienė,
Vesta Milerienė,
Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Mūsų adresas: Laisvės al. 39,
LT-44309, Kaunas, tel. (8 37)
323 204, faksas (8 37) 323 214.

Indeksas 0117.

Ei. paštas:
tremtinys@zebra.lt

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekėjų atspindžiai“ remia

**Spausdino spaustuvė UAB „Rinkos aikštė“, Josvainių g. 41,
Kėdainiai**
Offsetinė spauda 3 sp. lankai.

Kaina 2 Lt

SPAUDOS,

RADIO IR

TELEVIZIJOS

RĒMIMO

FONDAS

Tiražas 2750. Užs. Nr.

ILSEKITĖS RAMYBĖJE

Juzefa Grublytė-Laukienė

Gimė Paupurių k. Ž.Naumiesčio valsč. Tauragės aps. ūkininkų šeimoje. 1948 m. su motina, dvieju seserimis ir dvieju broliais buvo ištremta į Krasnojarsko kr. Bogutjanskio r. Dirbdami miško ruošos darbus žuvo abu broliai. 1951 m. Juzefa ištremto už tremtinio Jeronimo Laukio. Gimė dvi dukterys ir sūnus. Sūnus mirė tremtyje. 1958 m. grįžo į Lietuvą. Tėvynėje buvo nugriauta. Apsigynė Silalėje. Tėvynėje gimė dar viena dukrelė.

Palaidota senosiose Silalės kapinėse. Nuoširdžiai užjaučiamė dukteris, šešis vaikaičius ir penkis provaikaičius.

LPKTS Šilalės skyrius

Jonas Žukas

1930–2013

Gimė Panevėžio r. Pašilių k. 1948 m. baigė Kauno 7-ąjai gimnazijai. Tėvai tais metais buvo ištremti į Buriatijos Mongoliją. Motina ten mirė. Jonas Žukas 1950 m. arestuotas, kalintas Kauno kalėjimuose. Pagal RSFSR baudžiamoji kodeksą 58 str. Ypatingosios komisijos sprendimu nutristas 10 m. kalėti. 1951–1956 m. kalėjo Kazachijoje – Karagandos, Fiodorovkos lageriuose. Dirbo miesto pramonės ir gyvenamų namų statybose. Į Lietuvą grįžo 1956 m. Apsigynė pas seseris Kaune. Brolis žuvo Kėdainių r. partizanaudamas. 1962 m. baigė KPI Statybos fakultetą. 1975 m. apgynė mokslo kandidato disertaciją, nostrifikuotas technikos mokslo daktaras. 1988 m. organizavo statybos kooperatyvą „Šilas“ (nuo 1990 m. UAB „Kauno šilas“). Atgimimo laikotarpiu aktyviai dalyvavo atkuriant Lietuvos Nepriklausomybę, Lietuvos politinių kalinių sąjungos narys. Užaugino du sūnus.

Nuoširdžiai užjaučiamė šeimos narius, artimuosius, buvusius bendražygius ir kartu liūdime.

LPKS Kauno skyrius

Juozapas Valantiejus

1929–2013

Gimė Jurbarko r. Butkaičių k. ūkininkų šeimoje. 1949 m. su mama ir patėviu ištremtas į Irkutsko sr. Taišeto r. Po aštuonerių metų persikelė į Suojetichą. Į Lietuvą grįžo 1963 m. Vedė, sulaukė dvių vaikų.

Palaidotas Kauno r. Jonučių kapinėse.

LPKS Kauno filialas

Dėmesio!

LPKTS knygynėlyje (Laisvės al. 39, Kaune) vyksta Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos išleistų knygų išpardavimas.

Knygų sąrašą galite rasti internete – www.lpkts.lt. Informacija tel. (8 37) 323 174.

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“!

„Lietuvos pašto“ skyriuose ir internetu **prenumerata.post.lt** galite užsiprenumeruoti savaitraštį „Tremtinys“. Prenumerata priimama iki birželio mėnesio 15 dienos.

Prenumeratos indeksas 0117, kaina: **1 mėn. – 8,16 Lt, 3 mėn. – 24,48 Lt, 6 mėn. – 48,96 Lt.**

Dékojame skaitytojams.

Praėjusime numeryje buvo išspausdintos klaidingos prenumeratos kainos. Atsiprašome skaitytojų.

Skelbimai

Birželio 14 d. (penktadienį) 12 val. Kretingoje, prie Nepraklausomybės paminklo (Rotušės aikštėje), vyks Gedulo ir Vilties dienos minėjimas. **12.30 val.** šv. Mišios Viešpaties Apieškimo Švč. Mergelei Marijai bažnyčioje. Po Mišių buvusių tremtiniai choras pagiedos giesmių, padėsime gėlių prie „Tautos kančios“ paminklo senosiose Kretingos kapinėse. Organizatoriai prašo atsinešti po žvakelę – Gedulo ir Vilties simbolį.

14 val. Kretingos muziejaus Vandens malūno terasoje – muzikinė literatūrinė kompozicija „Mano palydovas – ilgesys...“

Kviečiame visus kretingiškius, buvusių tremtinius, politinius kalinius, jų vaikus, giminės ir artimuosius dalyvauti minėjime.

Birželio 14 d. (penktadienį) 17 val. Šiaulių Šv. Jurgio bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios, po jų vyksime prie geležinkelio rampos. Ten padėsime gėlių, prisiminsime trėmimus. **19.30 val.** „Saulės“ koncertų salėje – koncertas „Tautos gyvatos giesmė“.

Nuo rampos iki „Saulės“ koncertų salės pageidaujančiuosius nuveš autobusas.

Kviečiame dalyvauti.

Birželio 14 d. (penktadienį) kviečiame į renginį, skirtą Gedulo ir Vilties dienai paminėti. **16 val.** eisena nuo Klaipėdos politinių kalinių ir tremtinų sajungos buveinės (Liepū g. 3) iki „Tautos kančios“ memorialo (Daukanto g.), **16.20 val.** iškilmingas minėjimas prie memorialo, **18 val.** šv. Mišios Kristaus Karaliaus bažnyčioje. Dalyvaus Klaipėdos buvusių tremtinų ir politinių kalinių choras „Atminties gaida“, karinis orkestras ir kiti.

Birželio 15 d. (šeštadienį) 12 val. brolio „Lapteviečiai“ malonai kviečia į tradicinį susitikimą Lietuvos liaudies buities muziejuje Rumšiškėse prie tremtinų žeminiukės – jurtos paminėti Gedulo ir Vilties dieną bei kartu su jakutais tremtiniais – skaudžiasias 1943 metų netektis Arktijoje; pasižiūrėti kūrybinės grupės „Teatro projektai“ meninės programos. Dalyvaus dr. Daiva Šeškauskaitė (vokalas, smuikas, kanklės, lumždelis, gitara), instrumentinis folkloro ansamblis „Skalsa“, aktorius Petras Venslovas.

Galésite įsigytį brolijos „Lapteviečiai“ ir LGGRTC išleistų knygų.

Birželio 15 d. (šeštadienį) Biržuose minėsime 1948 m. trėmimo operacijos „Vesna“ 65-ąsias metines. **10 val.** šv. Mišios Šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje. Po jų vyksime į Gerkiškes pagerbtį žuvusių partizanų, grįždamis sustosime Pabiržėje ir Biržų buvusioje geležinkelio stotyje. **12 val.** iškilmingas minėjimas Radvilių pilies salėje ir popietė „65 metai nuo tremtinio kelio pradžios“. Pasiteirauti D.Ziūkinės mob. **8 614 27425**, M.Dagienės mob. **8 686 52358**, P.Motiejūno mob. **8 604 14750**.

Malonai kviečiame dalyvauti.

Birželio 15 d. (šeštadienį) 11 val. Rumšiškių kultūros centre vyks Lietuvos politinių kalinių bendrijos „Kolyma“ 25-asis suvažiavimas ir visuotinis narių susirinkimas. Darbotvarkė: šv. Mišios, metinė valdybos ataskaita, veiklos gairės, naujos valdybos rinkimai, filmas apie bendrijos veiklą, rezoliucijos, bendra dalyvių popietė. Dalyvių registracija nuo **10 val.** kultūros centro fojė.

Kviečiame dalyvauti visus Rusijos „Dalstroj“ sistemos lageriuose (Kolymoje, Čiukčijoje ir Jakutijoje) bei tremtyje buvusių žmones, taip pat jų šeimos narius, artimuosius, draugus. Iš Kauno į suvažiavimą bus galima nemokamai nuvažiuoti specialiu autobusu, kuris išvyks **10 val.** iš prekybos centro „Savas“ (Savanorių pr. 346) stovėjimo aikštėlės. Informacija tel. **(8 37) 316 347** (Algirdas) ir **8 676 62 983** (Tadas) bei interneto svetainėje www.kolyma.lt.

Birželio 16 d. (sekmadienį) Vilkijoje minėsime Gedulo ir Vilties dieną. **12 val.** šv. Mišios, aukojamos parapijos klebono kunigo V. Dudonio, Vilkijos Šv. Jurgio bažnyčioje. Po šv. Mišių trėmimų paminėjimas bažnyčios šventoriuje prie kryžiaus tremtiniams atminti. Renginį ves ir koncertuos Vilkijos gimnazijos gimnazistai. Bus pristatyta Vilkijos rezistencijos ir tremties muziejaus atnaujintos ekspozicijos dalis apie vilkjiečius „Tremtyje ir lageriuose“.

Kviečiame dalyvauti.

Kviečiame

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajungos būstinių salėje (Laisvės al. 39, Kaune) II aukšte veikia dailininko Artūro Slapšio tapybos darbų paroda. Dailininko kūryboje dominuoja simbolizmas, istorinių asmenybų portretai, fantastika.

Malonai kviečiame apsilankytis.

Televizijos programa**Birželio 17–23 d.****LRT****Pirmadienis, birželio 17 d.**

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 Bėdų turgus (k.). 10.00 Stilius. Gyvenimas (k.). 11.00 LRT vasaros studija. 12.00 „Namelis prerijose“. Ser. 13.00 Ryto sūkinius su Z.Kelmickaitė (k.). 14.00 Žinios. 14.20 Laba diena, Lietuva. 15.10 „Puaras“. Ser. 17.15 „Kobra 11“. Ser. 18.15 Šiandien. 18.45 „Apokalipsės grėsmė“. Ser. 19.40 Nacionalinė paieškų tarnyba. 20.25 Perlas. 20.30 Panorama. 21.00 Keliai. Mašinos. Žmonės. 21.30 FIFA konfederacijų taurės turnyro apžvalga. 21.45 Futbolas moterų akimis. 21.50 Perlas. 21.55 FIFA konfederacijų taurė. Taitis-Nigērija. 23.55 Vakaro žinios. 0.10 „Puaras“ (k.).

Antradienis, birželio 18 d.

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra 11“ (k.). 10.00 „Apokalipsės grėsmė“ (k.). 11.00 LRT vasaros studija. 12.00 „Namelis prerijose“. Ser. 12.45 Klausimėlis.lt. 13.00 Bėdų turgus (k.). 14.00 Žinios. 14.20 Laba diena, Lietuva. 15.10 „Puaras“. Ser. 17.15 „Kobra 11“. Ser. 18.15 Šiandien. 18.45 „Apokalipsės grėsmė“. Ser. 19.40 Nacionalinė paieškų tarnyba. 20.25 Perlas. 20.30 Panorama. 21.00 Emigrantai. 21.55 Perlas. 22.00 Nacionalinė paieškų tarnyba. 23.55 Vakaro žinios. 0.10 „Puaras“ (k.).

Trečiadienis, birželio 19 d.

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra 11“ (k.). 10.00 „Apokalipsės grėsmė“ (k.). 11.00 LRT vasaros studija. 12.00 „Namelis prerijose“. Ser. 12.45 Klausimėlis.lt. 13.00 Bėdų turgus (k.). 14.00 Žinios. 14.20 Laba diena, Lietuva. 15.10 „Puaras“. Ser. 17.15 „Kobra 11“. Ser. 18.15 Šiandien. 18.45 „Apokalipsės grėsmė“. Ser. 19.40 Stilius. Namai. 20.25 Perlas. 20.30 Panorama. 21.00 Teise žinoti. 21.30 FIFA konfederacijų taurės turnyro apžvalga. 21.45 Futbolas moterų akimis. 21.50 Perlas. 21.55 FIFA konfederacijų taurė. Ispanija-Taitis. 23.55 Vakaro žinios. 0.10 „Šiaurietiškas būdas“ (k.). 0.55 FIFA konfederacijų taurė. Italija-Japonija.

Ketvirtadienis, birželio 20 d.

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra 11“ (k.). 10.00 „Apokalipsės grėsmė“ (k.). 11.00 LRT vasaros studija. 12.00 „Namelis prerijose“. Ser. 13.00 Bėdų turgus (k.). 14.00 Žinios. 14.20 Laba diena, Lietuva. 15.10 „Puaras“. Ser. 17.15 „Kobra 11“. Ser. 18.15 Šiandien. 18.45 „Apokalipsės grėsmė“. Ser. 19.40 Stilius. Veidai. 20.25 Perlas. 20.30 Panorama. 21.00 Keliai. Mašinos. Žmonės. 21.30 FIFA konfederacijų taurės turnyro apžvalga. 21.45 Futbolas moterų akimis. 21.50 Perlas. 21.55 FIFA konfederacijų taurė. Ispanija-Taitis. 23.55 Vakaro žinios. 0.10 „Šiaurietiškas būdas“ (k.). 0.55 FIFA konfederacijų taurė. Nigerija-Urugvajus.

Pentadienis, birželio 21 d.

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra 11“ (k.). 10.00 „Apokalipsės grėsmė“ (k.). 11.00 LRT vasaros studija. 12.00 „Namelis prerijose“. Ser. 13.00 Emigrantai (k.). 14.00 Žinios. 14.20 Laba diena, Lietuva. 15.10 „Puaras“. Ser. 17.15 „Kobra 11“. Ser. 18.15 Šiandien. 18.30 „Frosto prisilietimas“. Ser. 20.25 Perlas. 20.30 Panorama. 21.00 Duokim garo! Pertr.- 21.55 Perlas. 23.00 „Puaras“ (k.). 1.10 J.Erlicko jubiliejinių koncertas. 1d.

Šeštadienis, birželio 22 d.

6.00 Stilius. Namai (k.). 6.35 Stilius. Veidai (k.). 7.15 Nacionalinė paieškų tarnyba (k.). 8.30 Gimtoji žemė. 9.00 Animacija. 10.00 Gustavo enciklopedija. 10.30 Ryto sūkinius su Z.Kelmickaitė. 11.30 Svečių ekspresas. 12.00 Mūsų miesteliai. Virbalis. 3d. 13.00 „Miestas tamsoje“. Dok.f. 2011. JAV. 14.00 „Mis Marpl. 4.50 iš Paddingtono“. Ser. 16.00 Žinios. 16.10 Sveikinimų koncertas. 18.45 „Frosto prisilietimas“. Ser. 20.25 Perlas. 20.30 Panorama. 21.00 Keliai. Mašinos. Žmonės. 21.30 FIFA konfederacijų taurės turnyro apžvalga. 21.50 Futbolas moterų akimis. 21.55 FIFA konfederacijų taurė. Italija-Brazilija. 23.55 „Mėnulio šešliai“. Trileris. 2004. Meksika, D.Britanija.

Sekmadienis, birželio 23 d.

6.00 Emigrantai (k.). 7.00 Ryto sūkinius su Z.Kelmickaitė (k.). 8.00 Gimtoji žemė. 8.30 Kaimo akademija. 9.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 Animacija. 10.00 Gustavo enciklopedija. 10.30 Festivalis „Mes – pasaulis“. 2d. 12.30 „Parvergtų sukilimas“. Dok.f. 14.00 „Šerlokas Holmo nuotykiai. Kilmingasis viengungis“. Ser. 16.00 Žinios. 16.10 Popietė su A.Cekuoliu. 16.45 Lietuva – jūrinė valstybė. 17.15 A.Cekuolio kelionės. Kuba Šiandien. 17.45 Septynios Kauno dienos. 18.30 Stilius. Gyvenimas. 19.30 Bėdų turgus. 20.30 Panorama. 20.45 Europos balsas. 20.50 Savaitė. 21.15 Klasmelis.lt. 21.30 FIFA konfederacijų taurės turnyro apžvalga. 21.50 Futbolas moterų akimis. 21.55 FIFA konfederacijų taurė. Nigerija-Ispanija. 23.55 Folkšokas Nidoje.

LRT kultūra**Pirmadienis**

8.00 Gustavo enciklopedija. 08.30 Keliaukimai. 09.00 Labas rytas, Lietuva (k.). 11.30 Benai, plaukiam į Nidą (k.). 14.20 Europos vidur (k.). 14.55 Koncertas draugams ir mylimiesiems. Dainuoja R.Maciūtė. 15.30 Kai aš mažas buvau (k.). 16.15 Žinios (k.). 16.35 Laba diena, Lietuva (k.). 17.15 Vizijos ir tikrovė. Burbiškio dvaras. 18.00 Kultūrų kryžkelė. Trembita. 18.15 Svečių ekspresas. 18.45 Mūsų miesteliai. Virbalis. 2d. 19.35 „Šerlokas Holmo nuotykiai. Paskutinis vamproras“. Ser. 21.20 „Valkirija“. Groja LNOBT orkestras. 1.10 Panorama (k.).

Antradienis

8.00 Tele bim-bam. 8.30 Laiko ženkli. Lietuviškos spaudos leidya XX a. pradžioje (k.). 09.00 Labas rytas, Lietuva (k.). 11.30 Religiniai giesmių koncertas (k.). 12.40 Literatūgatvė (k.). 13.15 „Gyvenimas pagal uošvius“. Ser. 14.00 Mūsų miesteliai. Virbalis. 2d. 14.50 Anžių šešliuose. Salaspilio mūšis (k.). 15.30 Muzikos istorijos (k.). 16.15 Žinios (k.). 16.35 Laba diena, Lietuva (k.). 17.15 Kelionė į būtų laiką. 18.00 Kultūrų kryžkelė. Vilniaus albumas. 18.15 Gimtoji žemė. 18.45 Septynios Kauno dienos. 19.30 A.Kisarauskaitės knygos „39 salto mortale“ pristatas. 20.15 „Šnipai“. Ser. 21.10 „Apie teise“. Dok. 21.30 „Vilius Karalius“. 2d. 23.00 „Gamtos formos“. Dok. 0.00 Panorama (k.). 0.30 Svečių ekspresas. 0.55 „Hiperbolės“ koncertas (k.).

Trečiadienis

8.00 Animacija. 8.30 Gimtoji žemė. 9.00 Labas rytas, Lietuva (k.). 11.30 „Gamtos formos“ (k.). 12.30 Fotografijos istorija arba istorija fotografijoje (k.). 13.00 „Apie teise“ (k.). 13.15 „Šnipai“ (k.). 14.10 Septynios Kauno dienos. 14.50 D.Kajoko knygos „Ežeras ir kitiji lydintys asmenys“ sutiktuvės (k.). 16.00 Prisiminkime. Skambina B.Dvarionas. 16.15 Žinios (k.). 16.35 Laba diena, Lietuva (k.). 17.15 Laiko portretai. Vaikščiunas Ro Ra. 18.00 Kultūrų kryžkelė. Rusų gatvė. 18.15 Girių horizontai. 18.45 Emigrantai. 19.30 Lyderiai. 20.15 „Žydrasis horizontas“. 19.57 Vaid.f. 21.20 Dar širdyje – ne sutema. 22.00 Elito kinas: „Švytišti žvaigždė“. Rom. drama. 2009. JAV, Australija, Prancūzija. 0.00 Panorama (k.). 0.30 A.Kisarauskaitės knygos „39 salto mortale“ pristatas (k.).

Ketvirtadienis

8.00 Gustavo enciklopedija. 8.30 Girių horizontai. 9.00 Labas rytas, Lietuva (k.). 11.30 Asistentas vienai dienai (k.). 12.15 Legendos (k.). 13.00 Kultūra. Skulptorė D.Matulaitė. 13.15 „Šnipai“ (k.). 14.10 Vizijos ir tikrovė. Burbiškio dvaras (k.). 14.50 Laiko portretai. Vaikščiunas Ro Ra (k.). 15.35 Be pykčio. 16.15 Žinios (k.). 16.35 Laba diena, Lietuva (k.). 17.15 Būtovės slėpiniai. 1941 m. birželio 23-oji. 1d. 18.00 Kultūrų kryžkelė. Vilniaus sąsiuvinis. 18.15 MES 2013. 18.45 Kaiaš mažas buvau. 19.30 Operetė Kauno pilyje-2007. Neapolietiškos dainos (k.). 21.15 Prisiminkime. Skambina B.Dvarionas (k.). 21.30 Europos vidury. 22.00 Fotografijos istorija arba istorija fotografijoje. Kovojanti Lietuva. 22.30 Pagauk kampų. 23.00 Džiazo vakaras. „John Albert Groop“. 0.00 Panorama (k.). 0.30 „Tristanas ir